

**TOPRAK MAHSULLERİ OFİSİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ**

2019 YILI HUBUBAT SEKTÖR RAPORU

**ANKARA
2020**

İÇİNDEKİLER

Sayfa

1. DÜNYADA DURUM	2
1.1. Hububat	2
1.1.1. Buğday	3
1.1.2. Arpa.....	7
1.1.3. Çavdar.....	9
1.1.4. Yulaf.....	10
1.1.5. Mısır.....	11
1.1.6. Çeltik-Pirinç	16
2. TÜRKİYE'DE DURUM	21
2.1. Hububat	21
2.1.1. Buğday	21
2.1.2. Arpa.....	24
2.1.3. Yulaf	25
2.1.4.Çavdar	26
2.1.5.Mısır.....	27
2.1.6.Çeltik-Pirinç	30
2.2.Türkiye Mamul Madde ihracatı	33
3. TEŞEBBÜSÜN SEKTÖR İÇİNDEKİ YERİ	34
3.1. 2019 Yılı Hububat Alım Politikaları.....	35
3.2. 2019 Yılı Mısır Alım Politikaları.....	36
3.3. 2019 Yılı Çeltik Alım Politikaları	37
4. LİSANSLI DEPOCULUK.....	39
4.1. Lisanslı Depoculuk Kapsamındaki Ürünler	40
4.2. Lisanslı Depoculuğun Muafiyet ve Avantajları	40
4.3. Türkiye Ürün İhtisas Borsası (TÜRİB).....	41
4.4. Yetkili Sınıflandırıcılar.....	41
4.5. Referans Yetkili Sınıflandırıcılar.....	41
4.6. Lisanslı Depoculuk ve TMO	42
4.6.1.Sistemin Tanımı	42
4.6.2.Sistemin Başlıca Faydaları	42
4.6.3.Lisanslı Depoculuğun Gelişim Sürecinde TMO'nun Yeri	42
4.6.4. Lisanslı Depoculuk ve TMO'nun Depo Yapım Hamlesi	43

1. DÜNYADA DURUM

1.1. Hububat

Hububat üretimi, 2019/2020 döneminde önceki dönemin yaklaşık %2 üzerinde 2,2 milyar ton seviyesindedir. Hububat ürünleri arasında buğday, arpa, yulaf ve çavdar üretiminde artış kaydedilirken, ABD'deki azalışa bağlı olarak mısır üretiminde düşüş meydana gelmiştir.

Tablo 1. Dünya Hububat Bilgileri (Milyon Ton)

	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20*
Üretim	1.774	1.879	1.829	2.043	2.092	2.058	2.187	2.142	2.139	2.176
Tüketim	1.798	1.862	1.841	1.956	2.045	2.013	2.126	2.152	2.164	2.181
Ticaret	244	274	271	310	322	346	353	369	364	381
Stok	414	431	420	506	553	598	658	648	625	620

Kaynak: IGC Nisan 2020 (*) Tahmin

Küresel hububat üretimindeki artış; majör buğday ihracatçısı ülkelerden Rusya ve Ukrayna'nın yanı sıra AB'nin önemli üreticileri arasında yer alan Fransa ve Almanya'nın buğday rekoltesinin yükselmesi ve majör arpa ihracatçısı ülkelerden Rusya, Ukrayna, Kanada ve ABD'de arpa üretiminin artmasından kaynaklanmaktadır. Mısır üretimindeki düşüşe rağmen buğday ve arpa üretimindeki artışla, 2019/20 sezonundaki küresel hububat üretimi, bir önceki sezondan yaklaşık 37 milyon ton daha fazla gerçekleşmiştir.

Küresel hububat tüketiminde son yılların en yüksek verisi göze çarpmaktadır. Gıdalık, yemlik ve endüstriyel buğday, yemlik arpa ile endüstriyel mısır kullanımındaki artışa bağlı olarak bir önceki sezona kıyasla %1 oranında artan tüketim, 2019/20 sezonunda yaklaşık 2,2 milyar ton seviyesine ulaşmıştır. Özellikle Asya ve Afrika'nın bazı bölgelerinde nüfus kaynaklı artan talebe bağlı olarak, buğday ve arpa ihtiyacının artmasıyla küresel hububat tüketimi rekor seviyeye ulaşmıştır. Hububat tüketiminde en büyük paya sahip olan mısırın, dünya genelinde et tüketimindeki artışla yemlik kullanımı ve fosil yakıtların kullanımının sınırlanması politikaları gereği biyo-yakıt amaçlı kullanımı artmaktadır.

Buğday, mısır, arpa, sorgum ve yulaf dahil olmak üzere tüm hububat ticareti, bir önceki sezona kıyasla %5'e yakın artışla tüm zamanların en yüksek seviyesine ulaşmıştır. Bu artışta Mısır, Güney Afrika ve Fas'ın buğday, Güney Kore'nin mısır ve Suudi Arabistan'ın arpa ithalatlarının etkisi rol oynamıştır.

Stok miktarlarında son dört sezonun en düşük rakamı göze çarpmaktadır. Kapanış stoklarındaki azalışta Çin'in stoklarındaki erime önemli bir etkidir.

Tablo 2. Dünya Hububat Üretim Miktarları (Milyon Ton)

	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20*
Buğday	655	701	659	718	732	740	757	763	732	763
Mısır	849	907	901	1.032	1.061	1.023	1.132	1.090	1.129	1.119
Arpa	124	134	131	145	144	150	148	145	139	156
Yulaf	20	23	21	24	23	22	24	24	22	23
Çavdar	12	13	14	17	15	13	13	13	11	13
Diğer**	5	4	5	4	4	4	4	5	106	102
Dünya	1.774	1.879	1.829	2.043	2.092	2.058	2.187	2.142	2.139	2.176

Kaynak: IGC Nisan 2020 (*) Tahmin, (**) Sorgum, Darı, Triticale ve Karma Hububat

1.1.1. Buğday

Tablo 3. 2018 ve 2019 Yılları Dünya Buğday Ekiliş ve Üretimi

Ülkeler	Ekim Alanı (Milyon Ha)					Üretim (Milyon Ton)				
	2018/19		2019/20*		2018/19 Sezonuna Göre Değişim % (±)	2018/19		2019/20*		2018/19 Sezonuna Göre Değişim % (±)
	Ekiliş	Toplam içindeki payı (%)	Ekiliş	Toplam içindeki payı (%)		Üretim	Toplam içindeki payı (%)	Üretim	Toplam içindeki payı (%)	
AB (28)	25.5	12	26.0	12	2	137.7	19	156.0	20	13
BDT	49.0	23	50.1	23	2	124.0	17	130.0	17	5
Çin	24.3	11	23.7	11	-2	131.4	18	133.6	18	2
Hindistan	29.6	14	29.9	14	1	99.7	14	103.6	14	4
ABD	16.0	7	15.0	7	-6	51.3	7	52.3	7	2
Kanada	9.9	5	9.7	4	-2	32.2	4	32.3	4	0
Avustralya	10.2	5	10.1	5	-1	17.3	2	15.2	2	-12
Pakistan	8.8	4	8.8	4	0	25.5	3	25.6	3	0
Türkiye	7.3	3	6.8	3	-7	20.0	3	19.0	2	-5
Dünya	214.7	100	217.2	100	1	732.2	100	763.2	100	4

Kaynak: TÜİK, IGC Nisan 2020 (*) Tahmin

Dünya buğday ekim alanları 2019/20 döneminde 217 milyon hektarla bir önceki yılın %1 üzerinde gerçekleşmiştir. Ülkeler içinde buğday ekim alanı AB, BDT ve Hindistan'da artarken, diğer ülkelerde düşüş göstermiştir. Ekim alanlarındaki artışın yanı sıra verimde yükselme gerçekleşmiştir. 2019/20 sezonunda son on yılın en yüksek verimi (3,51 Ton/Ha) gerçekleşmiş olup küresel buğday üretimi, bir önceki döneme göre yaklaşık 31 milyon ton artarak 763 milyon tona yükselmiştir.

Tablo 4. Dünya Buğday Verileri (Milyon Ton)

	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20*
Üretim	655	701	659	718	732	740	757	763	732	763
Ticaret	126	147	142	157	153	166	177	176	168	176
Tüketim	660	704	679	698	716	720	736	740	738	753
Stok	194	191	172	192	208	227	248	271	265	275

Kaynak: IGC Nisan 2020 (*) Tahmin

Küresel buğday tüketimi, Rusya, Kazakistan ve Avustralya'da düşmesine rağmen ABD, Çin, Hindistan, Ukrayna, Arjantin ve Kanada gibi diğer büyük buğday üreticisi ülkelerde artmıştır. Toplam tüketim bir önceki sezona kıyasla %2 civarında yükselmiştir. Bu yükselişte gıda ve yem kullanımındaki artış etkilidir. Rekor buğday arzı, rekabetçi ve avantajlı fiyatlar ile ABD mısır hasadındaki belirsizlik gibi nedenlerle yemlik buğdaya yönelim artmıştır. Asya ve Afrika'nın bazı bölgelerindeki nüfus artışına paralel olarak gıda tüketimindeki büyümenin devam etmesiyle toplam tüketim son on yılın en yüksek seviyesine ulaşmıştır.

2019/20 dönemindeki majör ihracatçılara bakıldığında, buğday ihracatı Rusya, Avustralya, Kazakistan ve Kanada'da azalırken; AB (28), ABD, Ukrayna, Arjantin'de artmıştır. İthalatçılarda ise Suriye, Cezayir ve Irak'ın buğday ithalatı azalırken; Mısır, İran, Suudi Arabistan, Türkiye, Birleşik Arap Emirlikleri, Tayland, Hindistan'ın buğday talebi artmıştır. Küresel buğday ticareti bir önceki döneme kıyasla yaklaşık %5 yükselmiştir.

2019/20 dönem sonu buğday stokları Rusya, Ukrayna, Kanada, ABD'de düşmesine rağmen AB, Çin, Hindistan, Kazakistan, Avustralya ve Arjantin'de yükseliş göstermiştir. Küresel buğday stok tahmininde bir önceki sezona kıyasla yaklaşık %4 civarında artış olmuştur.

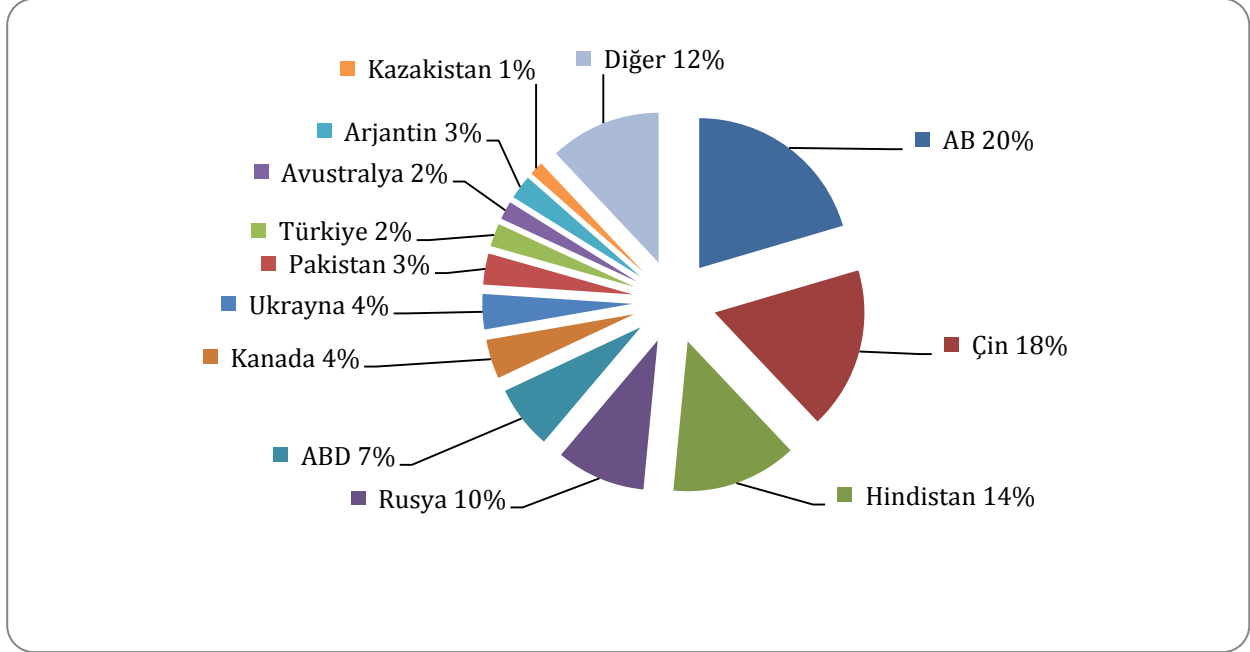
Tablo 5. Dünya Buğday Üretimi ve Önemli Üretici Ülkeler (Milyon Ton)

Ülkeler	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018 /19	2019 /20*
AB (28)	137.5	138.1	132.6	143.2	156.1	159.6	144.2	151.4	137.7	156.0
Çin	116.1	118.6	122.5	123.7	128.3	132.6	133.3	134.3	131.4	133.6
Hindistan	80.8	86.9	94.9	93.5	95.9	86.5	86.0	98.5	99.7	103.6
Rusya	41.5	56.2	37.7	52.1	59.1	61.0	72.5	85.1	71.7	73.6
ABD	58.9	54.2	61.3	58.1	55.1	56.1	62.8	47.4	51.3	52.3
Kanada	23.3	25.3	27.2	37.6	29.4	27.6	32.1	30.0	32.2	32.3
Ukrayna	16.8	22.3	15.8	22.3	24.7	27.3	26.8	27.0	25.1	29.0
Pakistan	23.9	24.2	23.3	24.2	26.0	25.5	25.6	26.6	25.5	25.6
Türkiye**	19.7	21.8	20.1	22.1	19.0	22.6	20.6	21.5	20.0	19.0
Avustralya	27.4	29.9	22.9	25.3	23.7	22.3	31.8	21.2	17.3	15.2
Arjantin	15.9	14.5	8.0	9.2	13.9	11.3	18.4	18.5	19.5	19.8
Kazakistan	9.6	22.7	9.8	13.9	13.0	13.7	15.0	14.8	13.9	11.5
Diğer	83.9	86.3	83.1	93.2	87.8	93.5	87.8	87.0	87.0	91.7
Dünya	655	701	659	718	732	739	757	763	732.2	763.2

Kaynak: IGC Nisan 2020 (*) Tahmin, TÜİK(**)

2019/20 sezonunda buğday üretimi AB, Çin, Hindistan, Rusya, ABD, Ukrayna, Pakistan ve Arjantin’de bir önceki sezona kıyasla artarken; olumsuz hava koşullarından dolayı Avustralya, Türkiye ve Kazakistan’da düşüş göstermiştir.

Grafik 1. Dünya Buğday Üretiminde Önemli Üretici Ülkeler ve Üretimdeki Payları (%)

Kaynak: IGC Nisan 2020

2019/20 dönemi buğday üretiminde dünyada ilk sırada %20’lik pay ile AB (28) bölgesi yer alırken bunu %18 ile Çin ve %14 ile Hindistan takip etmektedir. Türkiye, dünya buğday üretiminin %2’sini gerçekleştirmekte olup buğday üretiminde dünyada onuncu sıradadır.

Tablo 6. Ülkeler Bazında Dünya Buğday İhracatı (Milyon Ton)

Ülkeler	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20*
AB (28)	23.9	17.4	23.5	32.3	35.7	35.1	27.6	23.6	23.6	35.2
Rusya	4.0	21.6	11.2	18.9	22.4	25.5	27.8	41.3	35.7	32.2
Ukrayna	4.3	5.4	7.1	9.6	11.2	17.4	18.1	17.7	16.0	20.2
Kazakistan	5.6	11.1	7.2	8.4	5.7	7.4	7.4	8.4	8.7	5.9
ABD	35.1	28.6	27.5	32.0	23.2	21.1	28.7	24.7	25.5	26.8
Kanada	16.2	17.5	19.6	23.5	23.9	21.7	20.2	21.9	23.7	23.0
Avustralya	18.6	24.7	18.6	18.6	16.6	16.2	22.6	13.9	9.0	8.6
Arjantin	9.6	13.0	3.7	2.3	5.3	9.6	13.9	12.8	12.8	13.5
Türkiye**	4.7	3.9	4.2	4.9	5.0	5.7	7.0	7.4	7.5	7.6
Dünya	126.1	146.5	141.9	156.5	153.1	166.2	176.7	176.4	168.4	177.8

Kaynak: IGC Nisan 2020 (*) Tahmin, TÜİK (mamul maddenin buğday karşılığı yıllık olarak dâhil edilmiştir (**))

2019/20 sezonunda 35,2 milyon tonluk buğday ihracatı ile ilk sırada AB yer almaktadır. Bunu sırasıyla Rusya, ABD ve Kanada takip etmektedir. Ülke bazında uzun zamanların en büyük buğday ihracatçısı konumunda olan Rusya'nın bir önceki sezona kıyasla buğday ihracatında yaklaşık %10'luk düşüş olmuştur. Bu durumun, AB ülkelerinden özellikle Fransa ve Romanya'nın buğday pazarında daha fazla rol oynamasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Tablo 7. Ülkeler Bazında Dünya Buğday İthalatı (Milyon Ton)

Ülkeler	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018 /19	2019 /20*
Mısır	10.4	11.6	8.2	10.1	11.1	12.2	11.2	12.4	12.4	13.0
Endonezya	6.6	6.5	7.2	7.5	7.3	10.2	10.1	10.8	11.0	11.1
Türkiye**	2.6	4.8	3.7	4.1	5.3	4.4	4.3	5.2	5.8	9.8
Filipinler	3.2	4.0	3.6	3.5	5.0	4.9	5.7	6.1	7.6	7.5
Brezilya	6.6	6.8	7.7	7.0	5.7	6.0	7.7	7.0	7.2	7.2
Cezayir	6.4	6.3	6.5	7.4	7.3	8.1	8.4	8.1	7.8	6.7
Bangladeş	3.4	1.9	2.7	3.4	3.6	4.6	5.6	6.5	5.0	6.6
Japonya	6.0	5.8	6.3	5.9	5.6	5.6	5.8	5.7	5.7	5.8
Meksika	3.4	5.0	3.8	4.7	4.6	4.7	5.4	5.2	4.9	5.2
Dünya	126.1	146.5	141.9	156.5	153.1	166.2	176.7	176.4	168.4	177.8

Kaynak: IGC Nisan 2020 (*) Tahmin, TÜİK (mamul maddenin buğday karşılığı yıllık olarak dâhil edilmiştir (**))

2019/20 sezonunda 13 milyon tonluk buğday ithalatıyla ilk sırada Mısır yer almaktadır. Bunu sırasıyla Endonezya ve Türkiye takip etmektedir. Ülkelerin son 10 yıllık ithalat hareketine bakıldığında, buğday ithalatında genellikle artışın gerçekleştiği fark edilmektedir. 2019/20 sezonunda bazı ithalatçı ülkelerdeki üretim azalması ve nüfus artışından kaynaklı daha fazla buğdaya ihtiyaç duyulması nedenleriyle bir önceki sezona kıyasla ithalat hareketliliği yaklaşık 10 milyon ton civarında artmıştır.

Tablo 8. Dünya Makarnalık Buğday Üretimi ve Önemli Üretici Ülkeler (Milyon Ton)

Ülkeler	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20*
AB (28)	9.2	8.2	8.2	8.1	7.6	8.5	9.8	8.7	8.7	7.7
İtalya	4.1	3.9	4.2	3.9	3.9	4.2	5.0	4.2	4.1	4.0
Fransa	2.5	2.1	2.4	1.8	1.5	1.8	1.7	2.1	1.8	1.5
İspanya	0.9	0.9	0.4	0.9	0.8	0.9	1.0	1.1	1.3	0.7
Kanada	3.0	4.2	4.6	6.5	5.2	5.4	7.8	5.0	5.7	5.0
Türkiye**	3.5	3.9	3.3	4.1	3.3	4.1	3.6	3.9	3.5	3.2
Meksika	2.2	2.2	2.1	2.3	2.0	2.0	2.3	2.1	1.6	1.7
Kazakistan	0.2	0.6	0.2	0.4	0.4	0.4	0.7	0.8	0.9	0.7
ABD	2.8	1.3	2.2	1.6	1.5	2.3	2.8	1.5	2.1	1.5
Diğer	5.6	8.0	6.9	7.7	6.5	7.2	4.0	6.0	9.4	7.7
Dünya	33.9	35.2	34.5	37.2	32.7	36.7	38.8	35.2	37.0	33.9

Kaynak: IGC Nisan 2020 (*) Tahmin, TÜİK(**)

Dünyada makarnalık buğday üretiminde en büyük üretici ülkeler Kanada, İtalya ve Türkiye'dir. 2019/20 sezonunda dünya makarnalık buğday üretiminin %23'ü AB ülkelerinde (%11 İtalya), %15'i Kanada'da, %10'u Türkiye'de ve %5'i Meksika'da gerçekleştirilmiştir.

2019/20 döneminde Meksika ve Tunus dışında, önemli makarnalık buğday üreticilerinin birçoğunda olumsuz hava şartlarına, ekim alanlarındaki azalmaya ve verime bağlı olarak üretim bir önceki sezona kıyasla yaklaşık %9 civarında düşmüştür.

Tüketim bir önceki sezonla hemen hemen aynı seviyelerde kalırken, küresel makarnalık buğday kapanış stokları, geçen sezona kıyasla %22 civarında azalarak son beş yılın en düşük rakamı olan 7,9 milyon ton seviyelerine gerilemiştir. 2019/20 sezonunda Kanada makarnalık buğday pazarının yaklaşık %25'ini oluşturan İtalya ve %17'sini oluşturan Türkiye ithalatlarının da etkisiyle, Kanada stokları son on yılın en düşük seviyesine inmiştir.

Tablo 9: Ülkeler Bazında Dünya Buğday Verimi (Ton/Ha)

Ülkeler	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20*
AB (28)	3.20	3.94	3.92	4.05	4.23	4.30	3.64	4.03	3.72	4.20
Çin	4.75	4.84	4.99	5.06	5.24	5.39	5.40	5.48	5.42	5.63
Ukrayna	2.68	3.35	2.80	3.39	3.94	3.83	4.14	4.06	3.73	4.08
Arjantin	3.51	3.23	2.66	2.67	2.80	2.86	3.30	3.18	3.22	2.95
Kanada	2.82	2.96	2.87	3.60	3.08	2.89	3.58	3.38	3.26	3.35
Rusya	1.91	2.26	1.77	2.23	2.50	2.39	2.68	3.11	2.72	2.70
ABD	3.10	2.93	3.11	3.17	2.94	2.93	3.54	3.12	3.20	3.47
Hindistan	2.84	2.99	3.18	3.12	3.15	2.75	2.85	3.20	3.37	3.47
Pakistan	2.65	2.72	2.69	2.79	2.82	2.78	2.78	2.94	2.90	2.91
Türkiye**	2.43	2.69	2.67	2.84	2.40	2.87	2.69	2.80	2.74	2.78
Avustralya	2.03	2.15	1.76	2.01	1.92	1.97	2.61	1.74	1.70	1.50
Kazakistan	0.68	1.66	0.79	1.08	1.09	1.19	1.21	1.24	1.23	1.01
Dünya	3.01	3.18	3.07	3.27	3.31	3.31	3.40	3.50	3.41	3.51

Kaynak: IGC Nisan 2020 (*) Tahmin, TÜİK(**)

2019/20 dönemi dünya buğday veriminde bir önceki sezona kıyasla; Rusya, Avustralya ve Kazakistan'da düşüş meydana gelmiştir. Diğer ülkelerin buğday verimlerinde ise, bir önceki sezondan daha yüksek rakamlar göze çarpmaktadır. 2019/20 sezonunda en yüksek ortalama buğday verimi AB (28), Çin ve Ukrayna'da gerçekleşmiştir. 2019/20 dönemindeki ortalama dünya buğday verimi, geçmiş tüm sezonlara kıyasla en yüksek rakama ulaşmıştır.

1.1.2.Arpa

2019/2020 dönemi küresel arpa üretimi, yüksek seyreden fiyatların etkisiyle arpa ekim alanlarının son 10 yılın en yüksek seviyesine ulaşması ve elverişli hava koşullarının desteğiyle ortalama veriminin %6 artması sonucunda önceki sezonun %12 üzerinde, 156 milyon ton rekor seviyesinde gerçekleşmiştir.

Önemli ihracatçı ülkelerden AB, Rusya, Ukrayna, Kanada ve Avustralya üretiminde 2018/19 dönemine göre artış, Arjantin ve Kazakistan'da ise düşüş yaşanmıştır.

Tablo 10. Dünya Arpa Verileri (Milyon Ton)

	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20*
Üretim	124.2	133.7	131.0	144.9	144.2	149.8	148.5	145.0	139.0	155.9
Ticaret	14.7	20.3	19.5	22.9	29.2	29.4	28.4	29.8	24.5	26.7
Tüketim	137.4	134.6	135.3	141.1	145.0	147.4	147.7	148.3	140.4	149.8
Stok	28.2	27.3	23.0	26.7	25.9	28.3	29.0	25.8	24.1	30.2

Kaynak: IGC Nisan 2020 (*) Tahmin

2019/2020 küresel arpa tüketimi, yemlik arpa kullanımının artmasına bağlı olarak önceki döneme göre % 7 artışla son 10 yılın en yüksek seviyesine, 150 milyon tona çıkmıştır.

2019/20 sezonunda küresel arpa ticareti ürün arzındaki artışın etkisiyle önceki dönemin %9 üzerinde, 27 milyon ton (malt hariç) seviyesinde gerçekleşmiştir.

Dünyanın en büyük arpa ithalatçıları olan Suudi Arabistan, Çin ve Japonya'nın talebinde bir miktar artış olmuştur. Kuzey Afrika ülkelerinde ise, özellikle Fas'ta üretim azalmasına bağlı olarak arpa ithalatı 2,3 milyon tona yükselmiştir. Piyasada alternatif yemlik ürünleri arzının bol olmasının küresel arpa talebini sınırladığı değerlendirilmektedir.

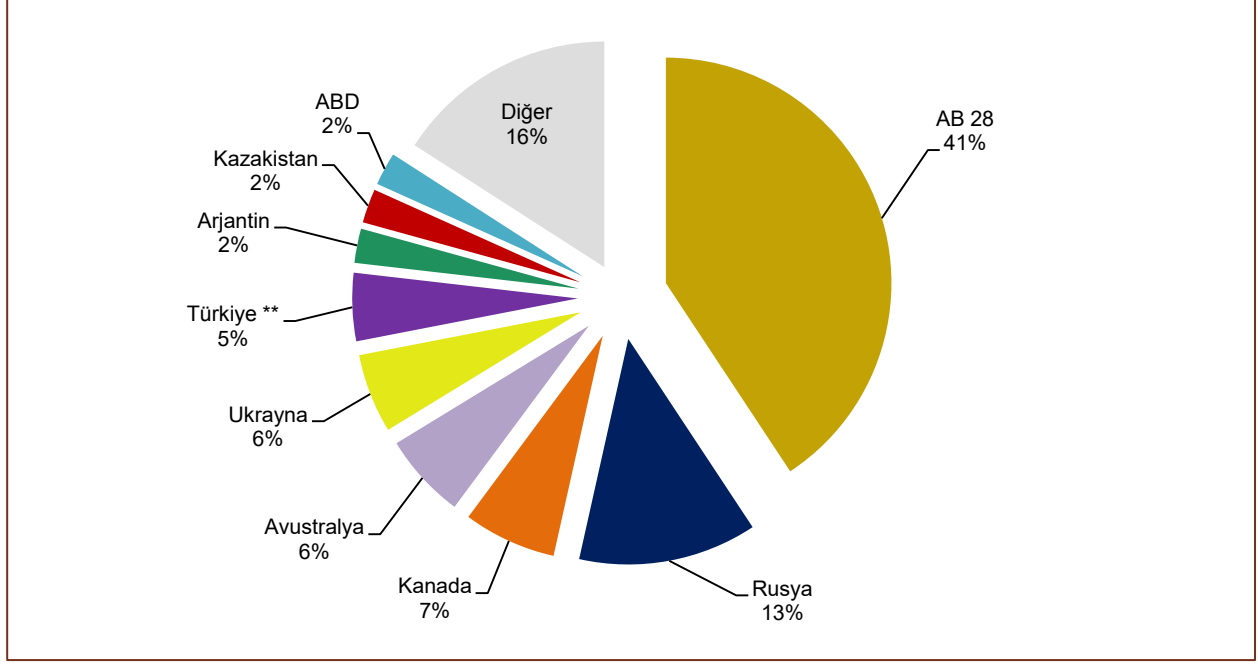
2019/20 dönemi küresel arpa kapanış stokları, ana ihracatçı ülkelerindeki üretim artışı sonucunda önceki sezonun %25 üzerinde, 30 milyon ton seviyesindedir. Majör ihracatçı stokları, özellikle AB stoklarındaki artış sayesinde, 18 milyon tona (geçen sezon 14 milyon ton) yükselmiştir.

Tablo 11. Dünya Arpa Üretimi ve Önemli Üretici Ülkeler (Milyon Ton)

Ülkeler	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20*
AB	53.3	52.0	54.7	59.5	60.5	61.4	59.3	58.6	56.3	63.4
Rusya	8.4	16.9	14.0	15.4	20.0	17.1	17.5	20.2	16.7	19.9
Kanada	7.6	7.9	8.0	10.2	7.1	8.3	8.8	7.9	8.4	10.4
Avustralya	8.0	8.2	7.5	9.2	8.6	9.0	13.5	8.9	7.6	9.5
Ukrayna	8.5	9.1	6.9	7.6	9.4	8.7	9.9	8.7	8.3	8.9
Türkiye **	7.3	7.6	7.1	7.9	6.3	8.0	6.7	7.1	7.0	7.6
Arjantin	3.0	4.1	5.2	4.7	2.9	4.9	3.3	3.7	4.0	3.8
Kazakistan	1.3	2.6	1.5	2.5	2.4	2.7	3.2	3.3	5.1	3.8
ABD	3.9	3.4	4.8	4.7	4.0	4.8	4.4	3.1	3.3	3.7
Diğer	23.0	21.9	21.4	23.2	22.9	24.9	21.9	23.5	22.3	24.8
Dünya	124.2	133.7	131.0	144.9	144.2	149.8	148.5	145.0	139.0	155.9

Kaynak: IGC Nisan 2020 (*) Tahmin, (**) TÜİK (Nisan 2020 itibarıyla)

Grafik 2. Dünyada Önemli Arpa Üretici Ülkelerin Üretimdeki Payları (%)

Kaynak: IGC Nisan 2020

Dünya arpa üretiminin % 40'ını karşılayan AB (28)'nin en önemli üretici ülkeleri Fransa, Almanya, Birleşik Krallık ve İspanya'dır. Bu 4 ülke, 2019/2020 döneminde toplam 41 milyon ton ile AB arpa üretiminin yaklaşık % 65'ini oluşturmaktadır.

Dünyanın ikinci en büyük arpa üreticisi %13 pay ile Rusya'dır. Dünya üretiminin % 6'sını karşılayan Ukrayna ise 2019/20 sezonunda ülkeler bazında dünyanın en büyük arpa ihracatçısı konumundadır.

Türkiye ortalama olarak dünya arpa üretiminin %5'ini gerçekleştirmekte olup dünyada altıncı sırada yer almaktadır.

Tablo 12. Ülkeler Bazında Dünya Arpa Verimi (Ton/Ha)

Ülkeler	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20*
AB (28)	4.29	4.34	4.39	4.82	4.89	5.02	4.83	4.87	4.57	5.17
Arjantin	4.00	3.64	3.04	3.91	3.26	3.96	3.80	4.00	4.82	3.80
ABD	3.93	3.74	3.65	3.89	3.91	3.72	4.19	3.93	4.17	4.18
Kanada	3.19	3.29	2.90	3.83	3.28	3.51	3.90	3.73	3.50	3.81
Ukrayna	1.97	2.47	2.11	2.34	2.95	2.92	3.24	3.28	2.96	3.42
Türkiye**	2.38	2.65	2.58	2.90	2.26	2.88	2.45	2.73	2.68	2.65
Rusya	1.16	2.20	1.98	1.92	2.28	2.12	2.21	2.57	2.06	2.40
Avustralya	2.17	2.21	2.05	2.41	2.12	2.19	2.79	2.30	2.23	2.24
Kazakistan	0.98	1.71	0.91	1.38	1.26	1.31	1.71	1.60	1.58	1.29
Dünya	2.50	2.72	2.65	2.90	2.89	2.98	3.07	3.10	2.93	3.10

Kaynak: IGC Nisan 2020 (*) Tahmin, (**) TÜİK

Son on yılda devamlı artış gösteren dünya ortalama arpa verimi, 2019/2020 sezonunda geçen yılın % 6 üzerinde, hektar başına 3,10 ton seviyesinde gerçekleşmiştir. İhracatçı ülkeler arasında en yüksek arpa verimi, başta Belçika, İrlanda, Hollanda, Fransa ve Birleşik Krallık olmak üzere AB (28) ülkelerinde elde edilmiştir. Dünyada en yüksek arpa verimi ise 2019/2020 sezonunda Şili'de - 9,33 t/ha - kaydedilmiştir.

Tablo 13. Ülkeler Bazında Dünya Arpa İhracatı (Milyon Ton)

Ülkeler	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20*
AB	4.7	3.1	5.0	5.7	9.5	10.8	5.7	5.8	4.9	7.5
Ukrayna	2.8	2.5	2.1	2.5	4.4	4.4	5.3	4.3	3.6	5.0
Avustralya	3.9	5.8	4.4	6.4	5.5	4.9	8.9	7.3	3.8	4.3
Rusya	0.3	3.5	2.2	2.7	5.3	4.3	3.0	5.9	4.6	3.2
Arjantin	1.2	3.2	3.3	2.8	1.6	2.6	2.9	2.7	3.3	2.4
Kanada	1.4	1.2	1.5	1.5	1.7	1.2	1.4	2.0	2.3	2.2
Kazakistan	0.2	0.7	0.2	0.4	0.5	0.8	0.8	1.3	1.8	1.5
ABD	0.2	0.1	0.2	0.3	0.3	0.2	0.1	0.1	0.1	0.2
Diğer	0.0	0.2	0.6	0.6	0.4	0.2	0.3	0.4	0.2	0.4
Dünya	14.7	20.3	19.5	22.9	29.2	29.4	28.4	29.8	24.6	26.7

Kaynak: IGC Nisan 2020 (*)Tahmin (Malt hariç)

Küresel arpa ihracatının %75'i, AB, Rusya, Ukrayna ve Avustralya tarafından, ithalatının ise yaklaşık %50'si Suudi Arabistan ve Çin tarafından gerçekleştirilmektedir.

Tablo 14. Ülkeler Bazında Dünya Arpa İthalatı (Milyon Ton)

Ülkeler	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018 /19	2019 /20*
S.Arabistan	5.4	8.6	8.2	9.0	8.2	11.2	8.1	7.9	6.6	6.8
Çin	2.0	2.3	2.1	4.3	8.9	6.5	7.6	8.7	5.2	5.5
İran	0.3	1.2	1.6	0.8	2.2	1.7	1.2	3.2	3.3	3.2
Japonya	1.4	1.2	1.4	1.3	1.2	1.1	1.2	1.3	1.2	1.3
Ürdün	0.5	0.6	0.8	1.0	0.9	0.8	0.8	0.8	1.0	1.0
Libya	0.3	0.1	0.3	0.7	0.9	1.1	1.5	0.5	0.7	1.0
Fas	0.2	0.6	0.1	0.4	0.4	0.8	0.4	0.4	0.2	0.7
Kuveyt	0.3	0.3	0.3	0.4	0.4	0.6	0.6	0.6	0.6	0.4
Tunus	0.5	0.2	0.5	0.6	0.4	0.6	0.6	0.6	0.7	0.4
Türkiye**	0.05	0.04	0.28	0.13	0.77	0.04	0.14	0.75	0.28	0.86
Diğer	3.7	5.2	3.9	4.3	5.0	4.9	6.1	4.9	4.7	5.4
Dünya	14.7	20.3	19.5	22.9	29.2	29.4	28.4	29.8	24.6	26.7

Kaynak: IGC Nisan 2020 (*) Tahmin (Malt hariç), (**) TÜİK

2019/20 sezonunda kuraklık nedeniyle arpa üretiminin neredeyse %60 oranında düştüğü Fas'ta arpa ithalatının 3 kat artışla 0,7 milyon tona yükselmesi beklenmektedir.

Dünya arpa ticareti 2019/20 sezonunda bir önceki döneme göre %9 artarak 26,7 milyon ton seviyesinde gerçekleşmiştir. Arpa ihracatının %40'ı AB ülkeleri tarafından, ithalatın %25'i ise Suudi Arabistan tarafından gerçekleştirilmiştir.

1.1.3.Çavdar

2019/2020 dönemi küresel çavdar üretimi, 2018/2019 dönemine göre %17 artarak 12,6 milyon tona yükselmiştir. Ancak, üretim miktarı bir önceki döneme göre keskin bir yükseliş gösterdiği halde yine de son beş yıl ortalamasının altında kalmıştır.

2019/2020 dönemi küresel çavdar tüketimi, bir önceki sezona göre %6 artışla 11,9 milyon tona yükselmesine rağmen, küresel stoklar büyük ölçüde AB stoklarındaki artışa bağlı olarak %78 oranında artışla 1,7 milyon ton seviyesine çıkmıştır.

2019/2020 dönemi küresel çavdar ticareti, AB'de iyi hasat beklentisine bağlı olarak ithalat ihtiyacının azalması neticesinde bir önceki sezon seviyesi olan 0,6 milyon tondan 0,4 milyon tona düşmüştür.

Tablo 15. Dünya Çavdar Verileri (Milyon Ton)

	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20*
Üretim	12.40	13.14	14.43	16.80	15.14	12.67	12.81	12.76	10.78	12.57
Tüketim	13.64	13.66	14.37	16.04	15.03	13.01	12.97	12.71	11.05	11.87
Ticaret	0.36	0.44	0.32	0.33	0.37	0.27	0.19	0.35	0.64	0.43
Stok	1.36	0.84	0.89	1.65	1.76	1.30	1.10	1.26	0.98	1.70

Kaynak: IGC Nisan 2020 (*) Tahmin

Dünya çavdar üretiminin %66'sı AB tarafından karşılanmaktadır. Daha sonra Rusya, Belarus, Çin ve Türkiye gelmektedir. Türkiye, dünya çavdar üretiminin %2,3'ünü gerçekleştirmektedir.

Tablo 16. Dünya Çavdar Üretimi ve Başlıca Üretici Ülkeler (Bin Ton)

Ülkeler	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20*
AB (28)	7.821	7.027	8.769	10.481	8.970	7.748	7.334	7.310	6.215	8.415
Rusya	1.636	2.969	2.133	3.360	3.281	2.086	2.544	2.549	1.914	1.424
Belarus	735	801	1.082	648	867	753	651	670	650	650
Çin	700	750	650	620	520	572	525	550	565	565
Kanada	237	241	337	223	218	226	436	341	236	333
Türkiye**	366	366	370	365	300	330	300	320	320	310
Ukrayna	465	589	676	638	478	391	394	510	396	300
Diğer	440	398	411	468	509	561	626	511	486	575
Dünya	12.400	13.141	14.428	16.803	15.143	12.665	12.810	12.761	10.782	12.571

Kaynak: IGC Nisan 2020 (*) Tahmin, TÜİK(**)

1.1.4.Yulaf

2019/20 dönemine ait dünya yulaf üretimi, majör ihracatçıların üretiminde meydana gelen artışa bağlı olarak, 2018/2019 dönemine göre %2'lik artışla yaklaşık 22,6 milyon tona yükselmiştir. En büyük yulaf üreticisi ülke AB (28) olup dünya yulaf üretiminin %35'ini karşılamaktadır. AB'yi %19'luk pay ile Rusya takip etmektedir. 2018/2019 döneminde 22,8 milyon ton olan dünya yulaf tüketimi ise 2019/2020 döneminde 22,3 milyon tona düşmüştür.

Tablo 17. Dünya Yulaf Verileri (Milyon Ton)

	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20*
Üretim	19.6	22.9	21.2	23.9	22.9	22.3	24.4	23.8	22.1	22.6
Tüketim	20.5	23.1	22.7	23.5	22.1	21.8	25.3	24.2	22.8	22.3
Ticaret	1.9	2.1	2.0	2.2	2.3	2.1	2.1	2.4	2.3	2.3
Stok	4.1	3.9	2.5	2.8	3.6	4.1	3.1	2.7	2.0	2.3

Kaynak: IGC Nisan 2020 (*)Tahmin

Tablo 18. Dünya Yulaf Üretimi ve Başlıca Üretici Ülkeler (Bin Ton)

Ülkeler	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20*
AB (28)	7.891	8.286	8.290	8.853	8.336	7.928	8.537	8.499	7.917	8.193
Rusya	3.218	5.334	4.027	4.932	5.274	4.536	4.756	5.456	4.715	4.420
Kanada	2.451	3.158	2.830	3.928	2.977	3.425	3.231	3.733	3.436	4.157
Avustralya	1.128	1.262	1.121	1.255	1.198	1.300	2.266	1.227	888	900
Brezilya	380	370	398	398	307	351	828	635	795	809
ABD	1.178	779	929	938	1.019	1.300	940	717	815	771
İsviçre	559	698	776	858	700	737	763	669	360	667
Türkiye**	204	218	210	235	210	250	225	250	260	265
Diğer	2.584	2.743	2.662	2.448	2.882	2.454	2.821	2.623	2.924	2.391
Dünya	19.593	22.848	21.243	23.845	22.903	22.281	24.367	23.809	22.110	22.572

Kaynak: IGC Nisan 2020 (*) Tahmin, TÜİK(**)

1.1.5. Mısır

Tablo 19. Dünya Mısır Verileri (Milyon Ton)

	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/2018	2018/2019	2019/2020*
Üretim	849	907	901	1.032	1.061	1.023	1.134	1.092	1.129	1.119
Ticaret	94	99	100	122	125	136	137	153	165	169
Tüketim	856	886	887	972	1.031	1.001	1.092	1.119	1.147	1.145
Stok	176	197	212	271	302	324	367	341	323	297

Kaynak: IGC Nisan 2020 (*) Tahmin

Mısır, hububat ürünleri içerisinde ekim alanı bakımından dünya sıralamasında ikinci, üretim ve verimde ise ilk sırada yer almaktadır. Dünya mısır üretimi, ABD üretimindeki keskin düşüşe bağlı olarak 2019/2020 sezonunda bir önceki yıla kıyasla %1 azalış göstermiştir.

Tablo 20. Dünya Mısır Üretimi ve Önemli Üretici Ülkeler (Milyon Ton)

Ülkeler	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019	2019/2020*
ABD	332	316	313	273	351	361	346	371	364	348
Çin	173	191	211	230	248	250	265	259	257	261
Brezilya	56	57	73	82	80	85	67	81	100	102
AB	60	58	68	58	64	76	59	65	67	68
Arjantin	23	24	21	32	33	34	40	43	57	56
Ukrayna	10	12	23	21	31	28	23	24	36	36
Hindistan	17	22	22	22	24	24	23	29	28	28
Meksika	20	21	19	22	23	25	26	27	28	25
G. Afrika	11	12	12	15	11	8	12	13	12	15
Rusya	4	3	7	8	12	11	13	13	11	14
Türkiye**	4.3	4.2	4.6	5.9	5.9	6.4	6.4	5.9	5.7	6.0
Dünya	849	907	901	1.032	1.061	1.023	1.134	1.092	1.129	1.119

Kaynak: IGC Nisan 2020 (*) Tahmin, TÜİK(**)

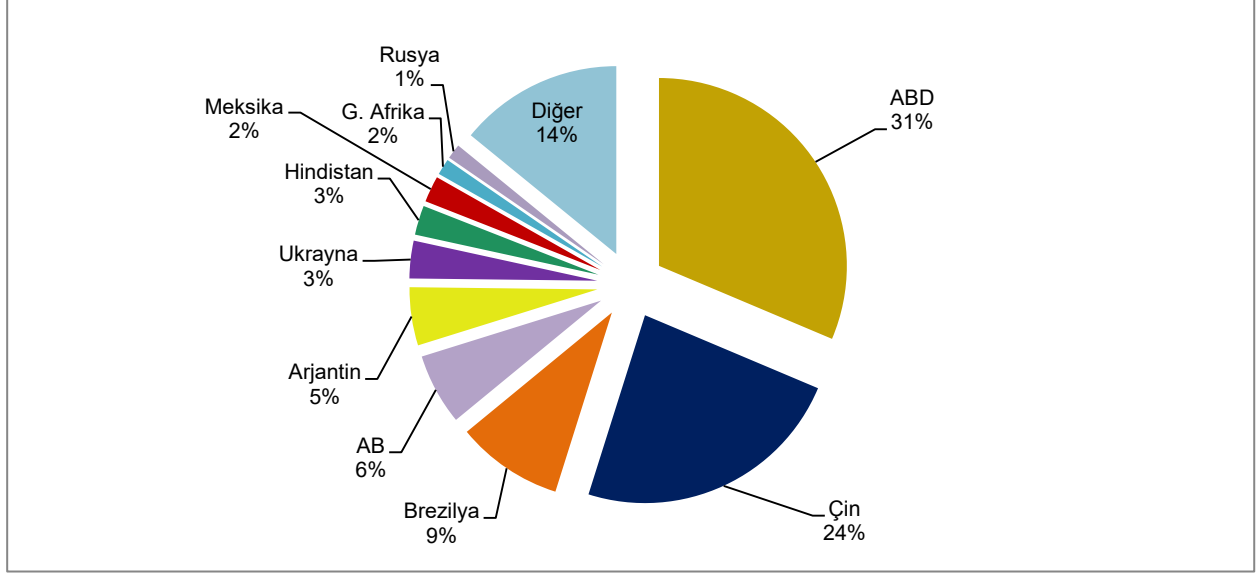
2019/20 sezonunda ABD mısır ekilişlerinin aşırı yağışlara bağlı olarak aksaması neticesinde üretim geçen sezona kıyasla %4 oranında azalış göstermiştir. Buna karşın Rusya'da bir önceki sezon fiyatların çok yükselmesine bağlı olarak ekim alanlarındaki genişleme ve verimdeki artış neticesinde üretim %27 artmıştır. Brezilya'da iç piyasa fiyatlarının yükselmesine bağlı olarak gerçekleşen ekim alanındaki artış neticesinde üretim %2 oranında artışla rekor seviyeye ulaşmıştır.

Tablo 21. Ülkeler Bazında Mısır Verimi (Ton/Ha)

Ülkeler	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/018	2018/2019	2019/2020*
ABD	9.6	9.2	7.7	9.9	10.7	10.6	11.0	11.1	11.1	10.6
Türkiye**	7.3	7.1	7.4	8.9	9.0	9.3	9.4	9.2	9.6	9.4
Kanada	9.8	8.9	9.2	9.6	9.3	10.2	9.8	10.0	9.7	9.4
AB	7.0	7.3	6.0	6.5	7.9	6.4	7.4	7.8	8.1	7.7
Sırbistan	5.2	5.0	2.7	4.7	6.5	5.4	7.3	4.0	7.7	7.6
Arjantin	6.4	5.7	6.6	6.8	7.3	7.4	7.6	6.1	7.9	7.5
Ukrayna	4.5	6.5	4.8	6.4	6.2	5.7	6.6	5.4	7.8	7.2
Uruguay	3.5	4.3	5.6	4.3	5.8	5.9	7.1	3.9	7.6	7.0
Çin	5.5	5.8	5.9	6.0	5.8	5.9	6.0	6.1	6.1	6.3
Romanya	4.1	4.0	2.2	3.9	4.5	3.4	4.1	5.9	6.8	5.8
Rusya	2.2	4.3	4.2	5.0	4.2	4.8	5.5	4.9	4.7	5.7
Brezilya	4.2	4.8	5.2	5.1	5.4	4.2	5.6	4.9	5.7	5.6
Dünya	5.1	5.2	4.9	5.5	5.6	5.4	5.8	5.6	5.9	5.8

Kaynak: IGC Nisan 2020 (*) Tahmin, TÜİK(**)

Grafik 3. Dünya Mısır Üretiminde Önemli Ülkeler ve Üretimdeki Payları (%)

Kaynak: IGC Nisan 2020 verileri

Ukrayna, Rusya, Arjantin ve Brezilya'nın son 10 yılda mısır üretiminde kaydettiği artış neticesinde ABD'nin dünya mısır üretimindeki payı %39'dan %31'e (-%20) gerilemiştir. Bununla birlikte Ukrayna ve Rusya üretimdeki paylarını sırasıyla %173 ve %166, Arjantin %85 ve Brezilya %38 oranında arttırmıştır. 2019/20 sezonunda ABD'nin üretimindeki azalışa bağlı olarak küresel mısır üretimindeki payı geçen sezona kıyasla (-%6) azalmıştır.

Tablo 22. Dünya Mısır Tüketimi ve Önemli Tüketici Ülkeler (Milyon Ton)

Ülkeler	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20*
ABD	285	278	263	293	302	299	313	314	310	307
Çin	180	194	211	220	235	234	262	278	279	281
AB (28)	60	64	69	76	81	73	74	79	89	84
Brezilya	49	51	54	55	56	56	60	63	67	69
Meksika	29	29	27	32	35	38	40	43	44	45
Hindistan	18	17	17	20	23	23	25	28	28	28
Arjantin	8	7	12	14	18	18	19	18	21	22
Mısır	13	12	12	13	14	15	15	16	16	17
Japonya	16	15	15	15	15	16	15	16	16	16
Türkiye**	5.3	5.1	5.8	6.7	6.8	5.9	7.1	7.8	7.9	-
Dünya	856	888	886	972	1.031	1.000	1.092	1.119	1.147	1.145

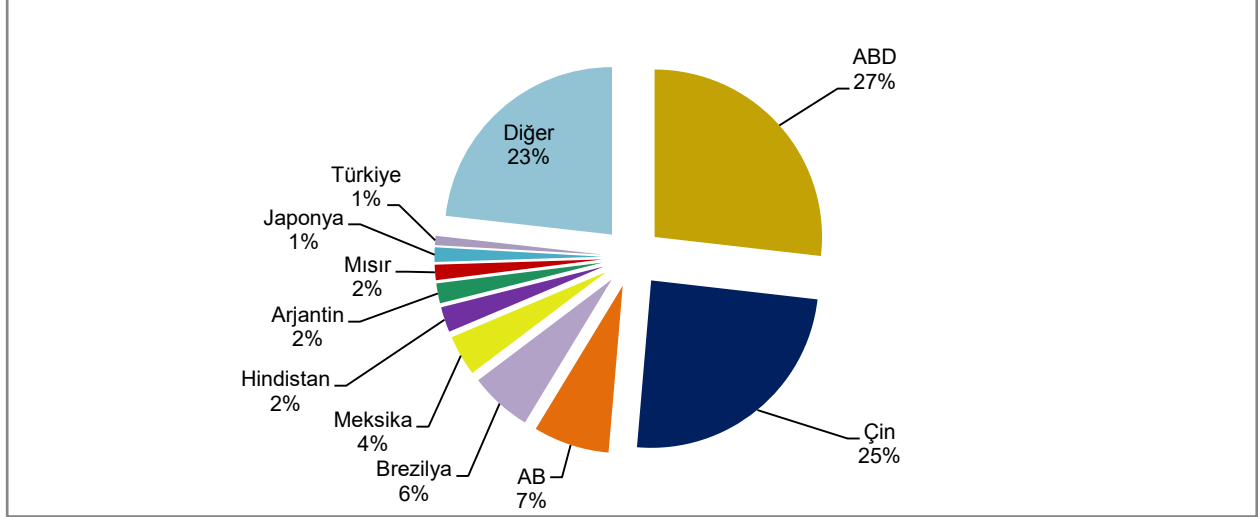
Kaynak: IGC Nisan 2020 (*) Tahmin, TÜİK(**)

Küresel mısır tüketiminde geçen sezona kıyasla 2 milyon tonluk bir azalış olması tahmin edilmektedir. COVID-19 önlemleriyle birlikte yakıt talebinin azalmasının etanol talebini düşürmesi mısır tüketiminde azalış olmasına sebep olmuştur. Buna karşın, etanol üretiminin azalmasıyla ihracat kanallarında mısır arzının bollaşması fiyatların en alt seviyelere inmesine yol açmıştır. Keskin düşüş gösteren mısır fiyatları yem üretiminde rasyonun mısır lehine artırılmasını sağlamıştır.

Çin'in ABD ile sürmekte olan ticaret savaşı neticesinde tedarik sıkıntısı çektiği soya fasulyesine yönelik talebini mısırla ikame etmesi mısır tüketimini artırıcı etki yaratmaktadır.

Dünya genelinde son 5 yılda mısırın yem olarak kullanımı %20, endüstriyel amaçlarla tüketimi %5 artış göstermiştir.

Grafik 4. Dünya Mısır Tüketimi ve Önemli Tüketici Ülkelerin Payları (%)

Kaynak: IGC Nisan 2020 verileri

Ülkelerin mısır tüketimindeki paylarına bakıldığında son 10 yılda en büyük artış Çin'de (+%19) en büyük azalış ise ABD'de (-%18) görülmektedir. Çin'in 2016/17 sezonuna kadar sürdürmüş olduğu 9 yıllık stoklama programından çıkarak stoklarını azaltmaya başlamasıyla birlikte tüketim miktarı artmıştır.

Tablo 23. Ülkeler Bazında Dünya Mısır Stokları (Milyon Ton)

Ülkeler	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20*
Çin	102	125	146	177	198	232	236	221	204	190
ABD	29	25	21	31	44	44	58	54	56	55
AB	-	-	-	6.6	7.3	5.6	7.0	8.3	9.0	7.0
Arjantin	6.6	5.1	8.5	13.9	8.4	9.2	16.4	9.9	4.3	4.6
Brezilya	3.8	0.4	1.8	4.1	1.0	1.4	6.1	7.3	4.3	4.1
Meksika	1.1	1.3	1.0	2.7	4.0	4.7	4.9	4.9	4.5	2.3
G.Afrika	1.1	1.5	0.8	2.2	2.5	1.2	3.7	2.7	1.6	2.3
Kanada	1.3	1.4	1.5	1.6	1.4	2.2	1.9	2.2	2.0	1.8
Mısır	1.3	1.6	1.3	2.3	2.3	2.3	1.7	1.7	1.6	1.7
Ukrayna	1.5	2.9	2.1	3.6	4.1	2.9	2.5	2.2	1.6	1.6
Hindistan	0.6	0.6	0.7	1.5	2.1	1.2	1.8	2.0	1.5	1.1
Türkiye**	0.6	0.5	0.5	0.9	1.0	1.0	0.7	0.7	0.7	0.8
Dünya	178	197	212	272	303	326	368	341	323	297

Kaynak: IGC, Nisan 2020 (*) Tahmin, **Türkiye verileri IGC tahminidir.

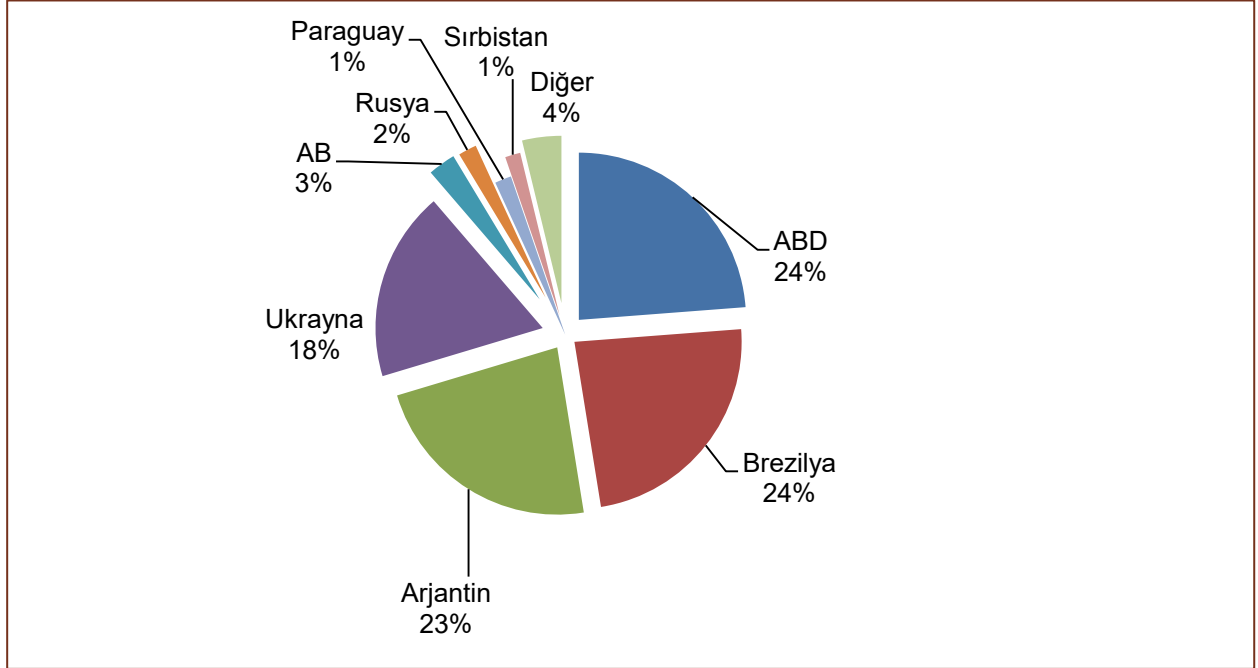
Dünya genelinde son yıllardaki üretim miktarları bazı yıllarda bir miktar düşse de yüksek düzeydedir. Bununla birlikte tüketim miktarı son 10 yılda neredeyse her sezon önemli düzeyde artmıştır. Tüketimin üretimden fazla artması sebebiyle kapanış stokları son 3 sezondur azalmaktadır. Dünya genelinde kapanış stokları önceki sezona kıyasla %8 oranında düşmüştür. Kapanış stoklarındaki azalışta Çin'in stoklarındaki azalma önemli bir etkidir.

Tablo 24. Ülkeler Bazında Dünya Mısır İhracatı (Milyon Ton)

Ülkeler	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19*	2019/20*
ABD	48.0	42.7	20.0	42.8	47.2	45.8	61.6	57.6	59.5	40.2
Brezilya	11.5	8.5	26.4	23.5	20.6	35.9	12.8	31.2	27.8	40.0
Arjantin	15.7	16.1	21.6	12.0	19.8	18.6	22.7	26.4	29.6	38.7
Ukrayna	5.1	13.6	13.6	19.9	18.2	17.3	20.6	17.8	29.8	31.0
AB	1.0	3.0	1.5	2.8	3.7	2.0	2.3	1.6	3.2	4.5
Rusya	0.1	1.8	1.9	4.1	2.9	4.7	5.2	5.9	2.8	3.0
Paraguay	1.4	1.9	2.5	2.9	2.5	3.3	1.8	2.0	1.8	2.7
Sırbistan	1.9	2.2	0.8	1.6	3.0	1.5	2.4	0.8	2.4	2.5
Türkiye **	0.6	0.8	1.0	1.7	1.8	1.7	1.8	2.3	2.4	2.2
Dünya	94	99	100	122	125	136	137	153	165	169

Kaynak: IGC Nisan 2020 (*)Tahmin, TÜİK (**) (Türkiye verilerine mamul maddenin mısır karşılığı dahildir ve yıllıktır)

Küresel mısır ihracatı son 10 yılda düzenli olarak artmıştır. Cari sezonda ABD'nin üretiminde beklenen düşüşe paralel olarak ihracat miktarının da geçen sezona kıyasla düşmesi tahmin edilmektedir. Dünya genelinde mısır fiyatlarındaki keskin düşüşle birlikte mısır, yemlik buğday ve arpaya kıyasla rekabet avantajı kazanmıştır. Bunun neticesinde cari sezonda mısır ihracatının geçen sezona kıyasla %2 oranında artış göstermesi tahmin edilmektedir.

Grafik 5. Dünyada Mısır İhracatı Yapan Başlıca Ülkeler ve Payları (%)

Kaynak: IGC Nisan 2020 verileri

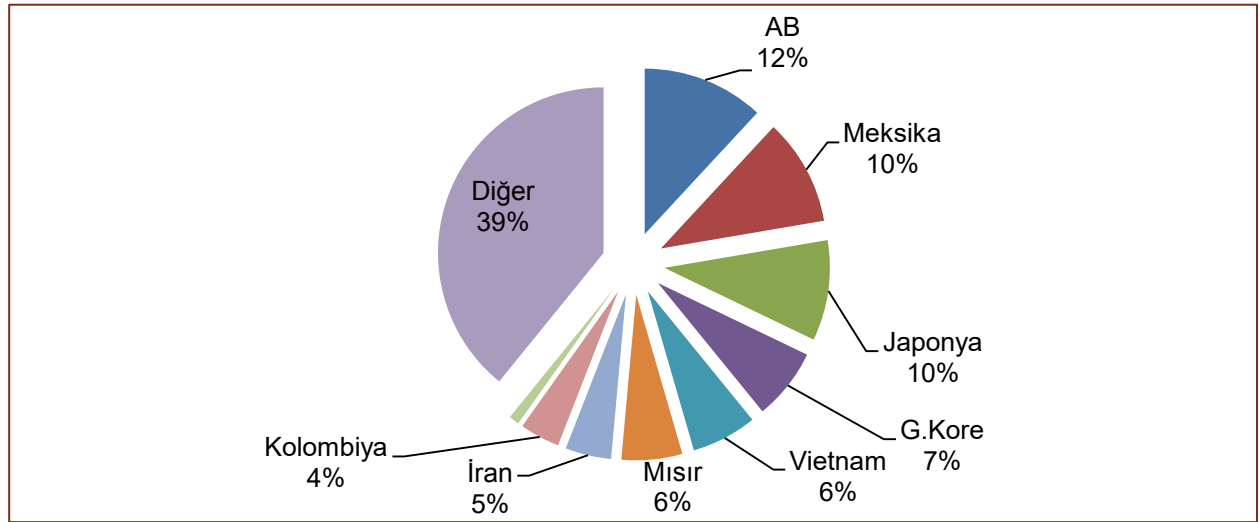
Dünya genelinde ülkelerin ihracat paylarına bakıldığında son 10 yılda ABD'nin ihracat payının %53 oranında azaldığı buna karşılık Brezilya'nın %93, Arjantin'in %37, Ukrayna'nın ihracat payının ise 2 kat arttığı gözlenmektedir. Bu değişimlerde Ukrayna, Brezilya ve Arjantin'in üretim miktarındaki artış önemli rol oynamaktadır. ABD ve Güney Amerika'nın mısır ticaretindeki rekabeti ABD'nin ihracat payının daralmasıyla sonuçlanmaktadır.

Tablo 25. Ülkeler Bazında Dünya Mısır İthalatı (Milyon Ton)

Ülkeler	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20*
AB	7.9	5.8	10.8	15.7	8.9	13.7	13.2	18.5	24.4	19.8
Meksika	7.8	11.6	5.6	9.8	10.8	13.8	13.8	15.7	17.0	17.3
Japonya	15.7	14.5	14.5	15.2	14.2	14.7	15.5	16.0	16.5	16.3
G.Kore	7.5	7.2	8.2	9.2	10.1	9.6	9.1	9.9	9.8	11.6
Vietnam	1.1	1.2	1.5	3.7	5.6	7.2	8.6	9.0	10.9	10.6
Mısır	5.9	6.7	5.8	7.7	7.7	8.5	8.2	10.4	9.3	9.9
İran	3.3	3.7	4.0	4.8	6.5	5.7	8.4	7.9	9.2	7.5
Kolombiya	3.6	3.2	3.3	4.3	4.2	4.6	4.5	5.2	5.3	6.5
Türkiye**	0.7	0.6	1.1	1.8	1.7	1.8	0.8	2.3	2.4	3.9
Diğer	41	45	44	50	55	58	55	58	60	67
Dünya	94	99	100	122	125	136	137	153	165	169

Kaynak: IGC Nisan 2020 (*)Tahmin, (**)TÜİK (Türkiye verilerine mamul maddenin mısır karşılığı dahildir ve yıllıktır)

Grafik 6. Dünyada Mısır İthalatı Yapan Başlıca Ülkeler ve Payları (%)

Kaynak: IGC Nisan 2020 verileri

1.1.6 Çeltik – Pirinç

Tablo 26. Dünya Çeltik – Pirinç Durumu

Yıllar	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20*
Ekiliş	159	160	160	162	162	160	163	163	163	161
Çeltik Üretim	674	700	710	718	720	711	733	739	745	741
Çeltik Verimi	4.3	4.4	4.4	4.4	4.4	4.4	4.5	4.5	4.6	4.6
Pirinç Üretim	451	470	477	482	484	478	492	494	500	499
Pirinç Tüketim	445.3	456.4	466.0	477.5	476.0	472.7	482.8	485.8	490.0	494.9
Pirinç Ticaret	35.9	39.0	37.8	42.7	42.0	39.5	47.0	46.4	42.4	44.0
Pirinç Stok	102.9	116.8	128.3	132.3	139.8	145.4	154.3	162.7	172.6	177.2

Kaynak: IGC Nisan 2020 (*)Tahmin

Not: Çeltik Ekiliş (milyon hektar), Üretim (milyon ton) ve Verimi (Ton/Ha) USDA verisidir.

Dünya pirinç üretimi ABD, Çin ve Tayland'ın üretimindeki azalış nedeniyle 2019/20 sezonunda bir önceki yıla göre 1 milyon ton azalarak 499 milyon ton seviyesine gerilemiştir.

2019/20 sezonunda ortalama çeltik verimliliği 4,6 Ton/Ha ile 10 yıl önceki 4,3 Ton/Ha'ya göre yaklaşık %4 yüksektir.

Dünya pirinç tüketimi nüfus artışı nedeniyle önceki sezona göre 5 milyon ton artarak 495 milyon ton seviyesinde gerçekleşmiştir. Üretimin tüketimi 4 milyon ton aşması stoklara da yansiyarak stokların 177 milyon ton seviyesine ulaşmasını sağlamıştır.

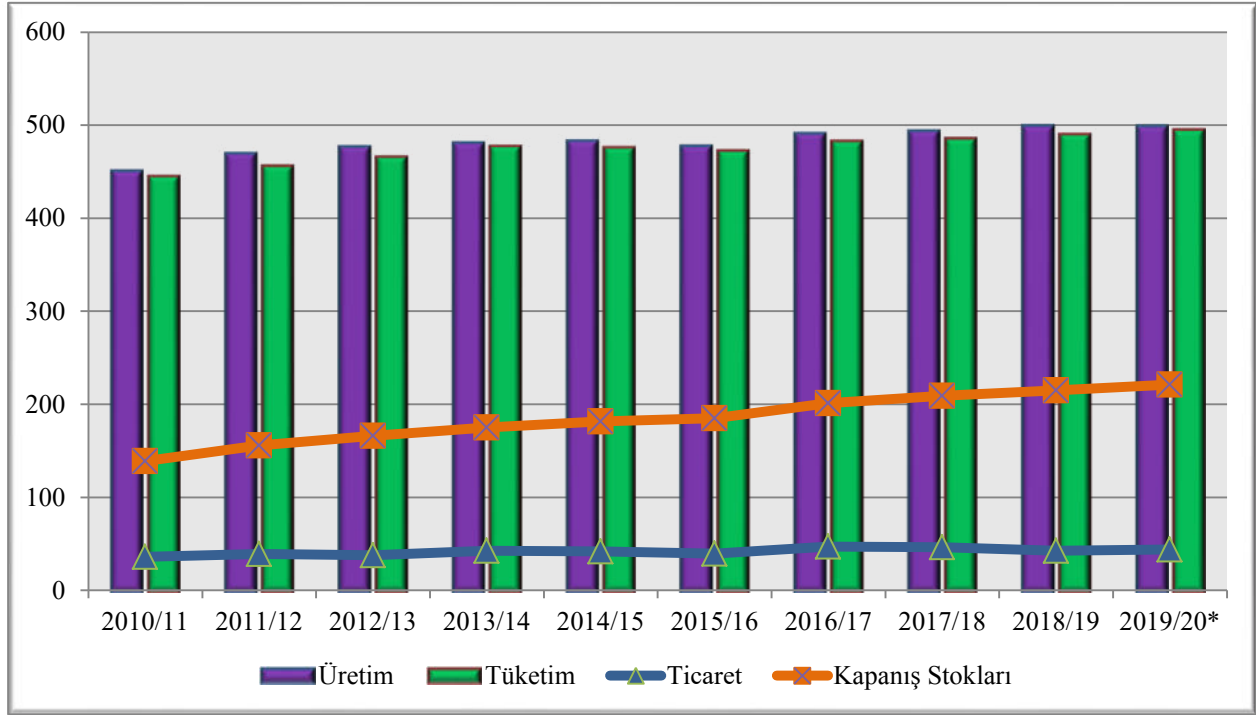
Tablo 27. Ülkeler Bazında Dünya Pirinç Üretimi (Milyon Ton)

Ülkeler	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18*	2018/19	2019/20*
Çin	138.1	142.0	144.6	144.4	146.7	148.5	147.8	148.9	148.5	146.7
Hindistan	96.0	105.3	105.2	106.7	105.5	104.4	109.7	112.8	116.5	117.5
Endonezya	35.5	36.4	36.7	36.3	35.6	36.2	37.2	37.2	36.8	36.5
Bangladeş	31.7	33.7	33.8	34.4	34.5	34.5	34.6	32.7	34.9	35.9
Vietnam	26.0	27.6	28.4	28.6	29.2	29.3	28.1	27.8	28.6	28.8
Tayland	20.3	20.5	20.3	20.3	19.1	15.8	19.2	20.3	20.2	18.3
Myanmar	11.1	11.5	11.7	11.9	12.6	12.2	12.5	12.8	13.1	13.6
Filipinler	10.9	11.1	11.9	12.3	12.4	11.4	12.1	12.7	12.2	12.6
Pakistan	4.8	6.6	6.0	6.8	6.9	6.7	6.8	7.3	7.4	7.5
Japonya	7.8	7.8	7.9	7.9	7.8	7.6	7.8	7.5	7.4	7.4
Brezilya	9.3	7.9	8.0	8.2	8.5	7.3	8.4	8.2	7.1	7.2
Kamboçya	4.6	4.9	5.2	5.2	5.2	5.2	5.5	5.8	6.0	6.0
ABD	7.6	5.9	6.4	6.1	7.1	6.1	7.1	5.7	7.1	5.9
Türkiye**	0.52	0.54	0.53	0.54	0.49	0.55	0.55	0.54	0.56	0.60
Dünya	451.1	470.2	477.4	481.5	483.6	478.2	491.6	494.1	499.9	499.5

Kaynak: IGC Nisan 2020 (*)Tahmin, TÜİK(**)

Geleneksel beslenme alışkanlıkları, iklimin uygunluğu ve nüfus büyüklükleri nedeniyle toplam pirinç üretim ve tüketiminin yarısından fazlasını Asya ülkeleri gerçekleştirmektedir. Dünya nüfusunun %60'ı Asya'da yaşamakta, çeltik ekim alanlarının %87'si (140 milyon hektar) Asya'da bulunmakta ve pirinç üretiminin yaklaşık %90'ı (446 milyon ton) Asya'da yapılmaktadır.

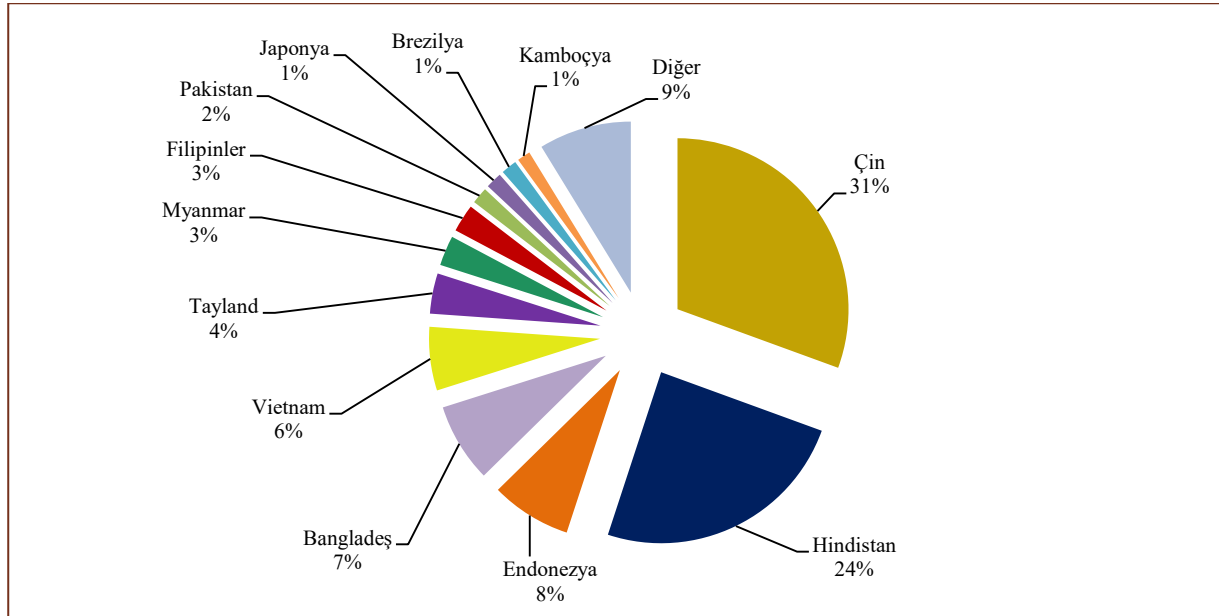
Grafik 7. Dünya Pirinç Denge Tablosu (Milyon Ton)

Kaynak: IGC Nisan 2020 (*)Tahmin

2019/20 sezonunda dünya pirinç üretimi 1 milyon ton azalmıştır. Pirinç tüketimi artmıştır. Ticaret ithalatçı ülkelerin üretimlerini artırmasına rağmen COVID-19 salgını nedeniyle artan taleple birlikte 1 milyon ton artmıştır ancak üretimin tüketimi aşması sonucunda stok rakamları yükselmiştir.

Grafik 8. Dünya Pirinç Üretiminde Önemli Ülkeler ve Üretimdeki Payları (%)

Kaynak: IGC Nisan 2020

2019/20 dönemi dünya pirinç üretiminde 1'inci sırada Çin, 2'nci sırada Hindistan yer almaktadır. Bu iki ülke küresel üretimin yarısından fazlasını karşılamaktadır.

Tablo 28. Ülkeler Bazında Dünya Pirinç Tüketimi (Milyon Ton)

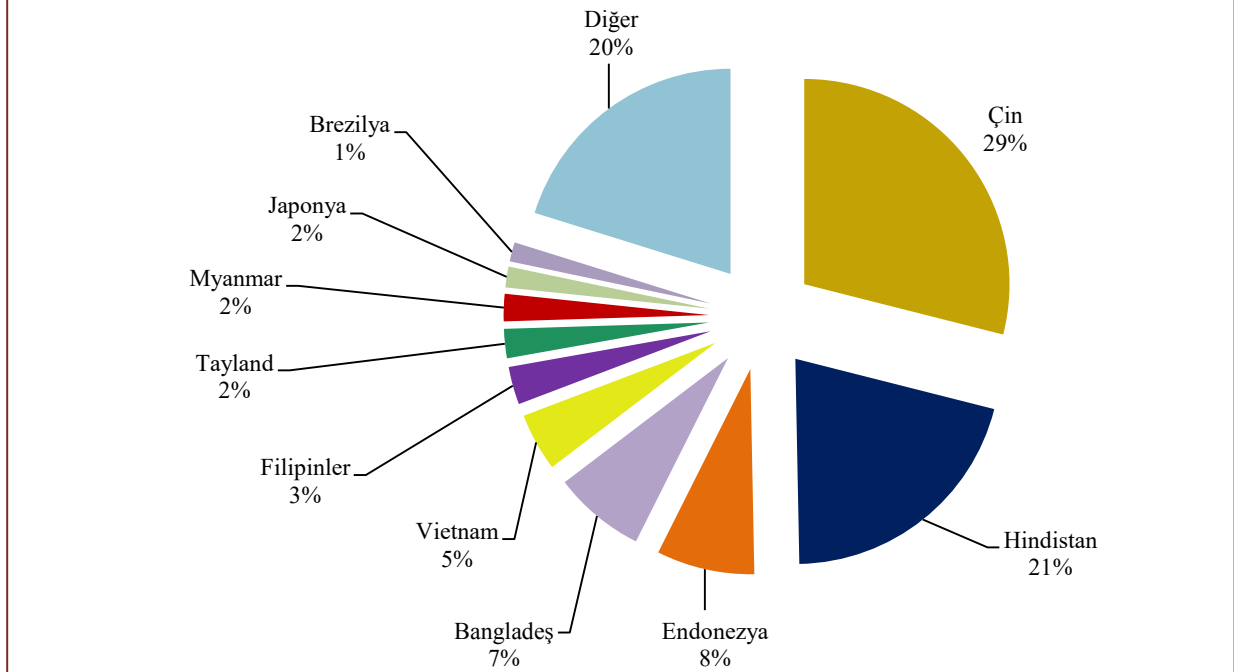
Ülkeler	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20*
Çin	134.8	138.0	140.0	140.8	141.0	141.6	142.0	142.5	143.1	143.3
Hindistan	90.8	91.9	93.8	98.9	96.6	95.3	96.5	98.8	100.3	102.7
Endonezya	37.9	38.2	38.1	38.1	37.5	37.7	37.8	38.3	38.4	38.2
Bangladeş	32.4	34.1	34.1	34.8	34.9	34.9	34.8	35.1	35.4	35.9
Vietnam	19.3	19.2	20.9	22.9	24.0	22.5	22.4	22.4	22.6	22.6
Filipinler	12.5	13.0	12.5	13.6	13.6	12.9	13.0	14.2	14.7	14.8
Tayland	10.4	10.5	10.7	10.7	10.3	9.3	11.6	11.3	11.3	11.4
Myanmar	10.4	10.3	10.5	10.6	10.5	11.3	10.4	10.4	10.5	10.6
Japonya	8.5	8.4	8.1	8.3	8.5	8.7	8.7	8.4	8.2	8.1
Brezilya	8.3	8.0	8.5	8.1	7.9	7.8	7.9	7.7	7.4	7.5
Türkiye**	0.56	0.73	0.60	0.67	0.75	0.78	0.78	0.79	0.80	-
Dünya	445.3	456.4	466.0	477.5	476.0	472.7	482.8	485.8	490.0	494.9

Kaynak: IGC Nisan 2020 (*)Tahmin, TÜİK(**)

Üretimin 4 milyon ton altında 495 milyon ton seviyesinde gerçekleşen tüketimin %70'ini Çin, Hindistan ve diğer Asya ülkelerinde gerçekleştirmiştir.

2019/20 dönemi küresel pirinç tüketimi önceki sezona göre Hindistan'da %3, Brezilya'da %2, Bangladeş'te %1 ve Tayland'da %1 artarken, Japonya'da %1 azalmıştır.

Tüketimi arttıran ana etmen nüfus artışı ve COVID-19 salgını ile yaşanan paniktir.

Grafik 9. Dünya Pirinç Tüketiminde Önemli Ülkeler ve Tüketimdeki Payları (%)

Kaynak IGC Nisan 2020

Tablo 29. Önemli Üretici Ülkelerdeki Çeltik Ekili Alan (Bin Ha)

Ülkeler	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20*
Hindistan	42.9	44.0	42.8	44.1	44.1	43.5	44.0	43.8	43.8	44.0
Çin	30.1	30.3	30.5	30.7	30.8	30.8	30.7	30.7	30.2	29.7
Endonezya	12.1	12.2	12.2	12.1	11.8	12.1	12.2	12.3	12.1	12.0
Bangladeş	11.7	11.7	11.7	11.8	11.8	11.8	11.7	11.3	11.8	11.8
Tayland	10.7	11.0	10.8	10.9	10.3	9.4	10.2	10.8	10.8	10.0
Vietnam	7.6	7.7	7.9	7.8	7.8	7.7	7.7	7.6	7.5	7.5
Myanmar	7.1	7.0	7.0	7.1	7.0	6.9	7.0	7.1	7.1	6.9
Filipinler	4.5	4.6	4.7	4.8	4.7	4.5	4.7	4.8	4.7	4.7
Nijerya	2.4	2.3	2.9	2.9	3.1	3.1	3.3	3.6	3.6	3.6
Kamboçya	2.8	2.8	3.0	3.0	3.0	3.0	3.1	3.2	3.2	3.2
Pakistan	2.4	2.6	2.3	2.8	2.9	2.7	2.7	2.8	2.9	2.9
Brezilya	2.8	2.4	2.4	2.4	2.3	2.0	2.0	2.0	1.7	1.7
Türkiye**	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
Dünya	158.5	160.2	160.0	162.3	162.2	160.3	163.2	163.0	162.6	161.2

Kaynak: IGC Nisan 2020 (*)Tahmin, TÜİK (**)

2019/20 dönemi dünya çeltik ekiliş alanında 1'inci sırada Hindistan, 2'nci sırada Çin yer almaktadır. Bu iki ülkede toplam ekilişin %55'i yapılmaktadır. Çeltik ekilen alanlarının %87'si Asya'dadır.

Tablo 30. Ülkeler Bazında Dünya Pirinç İthalatı (Milyon Ton)

Ülkeler	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20*
Filipinler	1.2	1.3	0.4	1.1	1.8	1.2	1.0	1.1	3.1	2.5
Çin	0.6	2.9	3.5	3.7	4.4	4.8	5.9	4.4	2.6	2.3
Benin	0.4	1.0	2.6	1.9	1.5	2.2	2.8	2.4	2.0	2.1
AB (28)	1.4	1.5	1.6	1.7	1.7	2.0	1.7	1.7	1.8	1.8
Fildişi Sahilleri	1.2	1.6	1.3	1.2	1.6	1.6	1.4	1.4	1.6	1.7
Nijerya	2.5	3.3	2.6	3.3	2.1	2.0	2.4	1.8	1.5	1.7
Suudi Arabistan	1.1	1.2	1.3	1.4	1.6	1.3	1.2	1.3	1.4	1.4
Senegal	1.1	1.1	1.2	1.2	1.4	1.2	1.3	1.5	1.1	1.2
İran	1.4	1.6	2.2	1.6	1.3	1.1	1.5	1.3	1.4	1.2
Irak	1.1	1.4	1.3	1.1	1.0	0.9	1.0	1.3	1.3	1.2
Malezya	1.0	1.0	0.8	1.2	1.2	0.9	1.0	1.1	1.0	1.1
Brezilya	0.6	0.7	0.6	0.5	0.4	0.7	0.6	0.6	0.9	1.1
Türkiye**	0.4	0.2	0.2	0.2	0.4	0.2	0.2	0.3	0.2	0.2
Dünya	35.9	39.0	37.8	42.7	42.0	39.5	47.0	46.4	42.4	44.0

Kaynak:IGC Nisan 2020 (*) Tahmin, TÜİK (**)

2019/20 sezonunda Filipinler'in (-%19), İran'ın (-%18) ve Çin'in (-%10) ithalatı bir önceki yıla göre azalırken Nijerya'nın (%14), Senegal'in (%9) ve Fildişi Sahillerinin (%8) ithalatı artmıştır.

Tablo 31. Ülkeler Bazında Dünya Pirinç İhracatı (Milyon Ton)

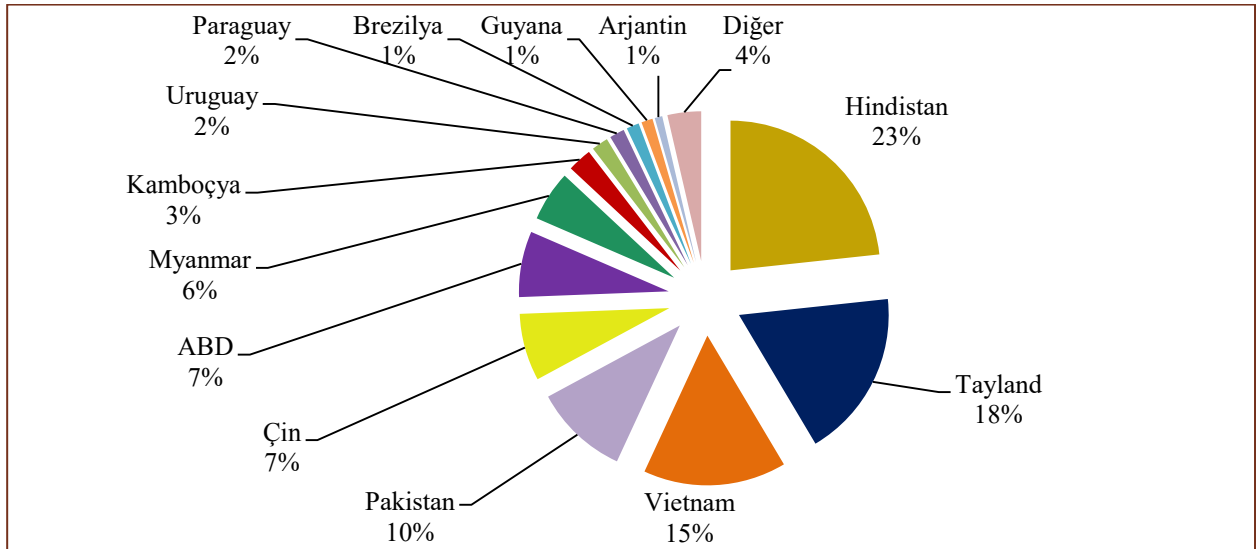
Ülkeler	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20*
Hindistan	2.80	10.21	10.83	10.52	11.81	10.16	11.61	11.87	10.36	10.26
Tayland	10.65	6.67	6.60	10.94	9.77	9.86	11.61	11.05	7.56	8.00
Vietnam	7.09	8.01	6.59	6.38	6.59	5.20	6.09	6.35	6.61	6.80
Pakistan	3.25	3.50	3.59	3.77	3.93	4.25	3.55	4.01	4.48	4.50
Çin	0.49	0.27	0.45	0.39	0.26	0.37	1.17	2.05	2.72	3.20
ABD	3.51	3.24	3.41	2.95	3.29	3.43	3.85	2.76	2.97	3.13
Myanmar	0.73	0.90	0.87	1.10	1.49	1.16	2.97	2.41	2.23	2.40
Kamboçya	0.82	0.85	0.98	0.94	1.06	1.03	1.13	1.15	1.10	1.15
Uruguay	1.02	0.93	0.91	0.87	0.74	0.98	0.95	0.77	0.84	0.79
Paraguay	0.21	0.26	0.36	0.41	0.37	0.56	0.54	0.65	0.69	0.71
Brezilya	1.47	0.95	0.83	0.81	0.92	0.54	0.82	1.14	0.89	0.60
Guyana	0.31	0.33	0.40	0.50	0.54	0.50	0.54	0.48	0.54	0.54
Arjantin	0.68	0.58	0.53	0.46	0.31	0.52	0.34	0.42	0.35	0.36
Türkiye**	0.05	0.09	0.09	0.01	0.02	0.03	0.06	0.06	0.04	0.02
Dünya	35.93	39.01	37.84	42.71	41.96	39.51	47.04	46.44	42.39	44.04

Kaynak: IGC Nisan 2020 (*)Tahmin, TÜİK(**)

Pirinç ticareti 2019/20 sezonunda önceki yılın 1,6 milyon ton üstündedir. Son 10 yılda pirinç ticaret hacmi %23 büyümüştür. Özellikle Çin, ihracatını son 10 yılda 5 kattan fazla artırırken, Hindistan 3 kata yakın, Paraguay ve Burma iki katından fazla artırarak küresel ticarete önemlerini artırmışlardır.

2019/20 sezonunda ihracatını önceki yıla göre en çok artıran ülke %18 ile Çin olmuştur.

2019/20'de yurtiçi tüketimin artmasının etkisiyle Brezilya'nın ihracatı önceki yıla göre %33, Uruguay'ın %6 gerilemiştir.

Grafik 10. Dünya Pirinç İhracatında Önemli Ülkeler İhracattaki Payları (%)

Kaynak: IGC Nisan 2020

2019/20 döneminde dünya pirinç ihracatının %23'ünü Hindistan, %18'ini Tayland, %15'ini ise Vietnam gerçekleştirmiştir.

2. TÜRKİYE'DE DURUM

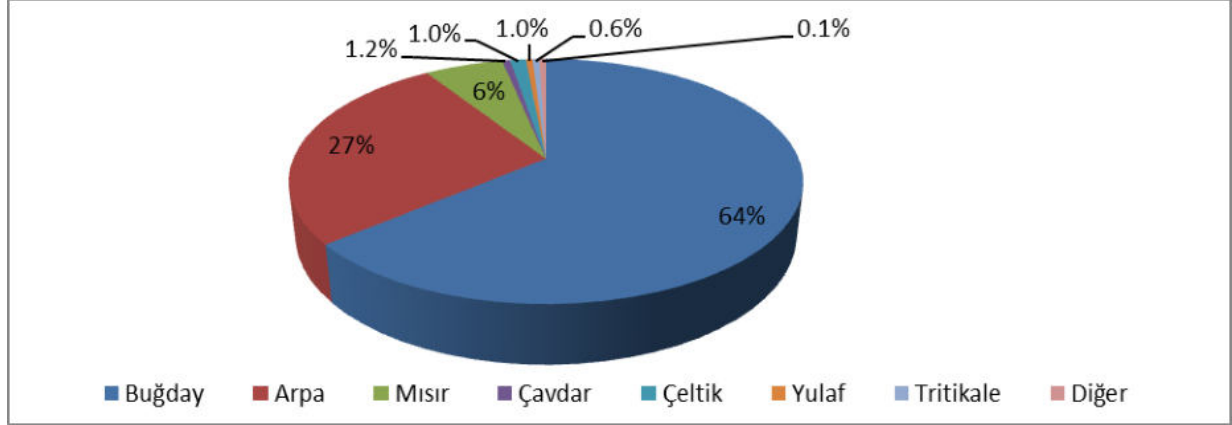
Ülkemiz, geniş bir ürün yelpazesine imkân veren iklim ve ekolojik özellikleri nedeniyle tarımsal üretim açısından avantajlı bir ülkedir ve kendine yeterlilik açısından iyi durumdadır. Üstelik toplam istihdamın %18,4'ü tarım sektöründe yer almaktadır (OECD-2019).

Dünya'nın en önemli un ihracatçı ülkelerinden biri Türkiye'dir. Bu yüzden iç tüketimin yanı sıra sektördeki en önemli hububat talebi un fabrikalarından gelmektedir. Ayrıca yem sanayi ve ihracata konu olan beyaz et sektörünün de hububat talebi olmaktadır.

2.1. Hububat

Ülkemiz yüzölçümünün %29,5'i (23,09 milyon hektar) tarım yapılabılır özelliktedir. Tarım alanlarımızın nadas alanları hariç %66,6'sı (15,4 milyon hektar) tarla ziraatına ayrılmıştır. Bu alanın da yaklaşık %70'inde (10,77 milyon hektar) hububat ekilmektedir. Hububat ekim alanı içerisinde %64'lük payla ilk sırada buğday, %27'lik payla ikinci sırada arpa ve %5,9'luk payla üçüncü sırada mısır yer almaktadır. Bu ürünleri sırasıyla; çeltik, çavdar, yulaf ve tritikale izlemektedir.

Grafik 11. Türkiye Tahıl Ekim Alanları (%)

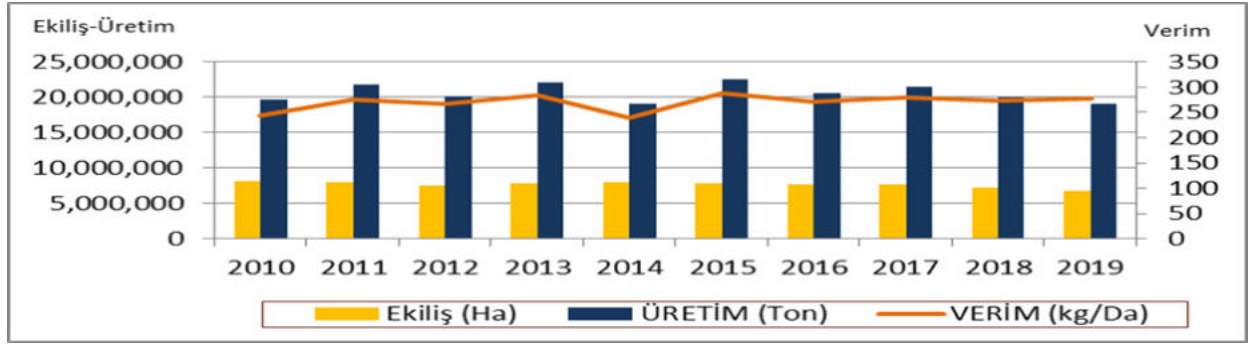

Kaynak: TÜİK 2019

2.1.1. Buğday

Buğday üretimi, ülkemizin her bölgesinde yapılmaktadır. Bu nedenle buğday, tarla ürünleri içerisinde ekiliş alanı ve üretim miktarı bakımından ilk sırayı almaktadır. Son 20 yılda buğday ekim alanları 6,8-9,4 milyon hektar arasında, üretimi ise 17,2-22,6 milyon ton arasında değişmiştir. Ülkemizde artan nüfusa paralel olarak buğday talebi de artmaktadır. Ekmek, bulgur, makarna, irmik, bisküvi, nişasta ve diğer buğdaya dayalı unlu mamuller tüketimi dikkate alındığında buğday tüketimimiz 19-19,5 milyon ton seviyelerindedir.

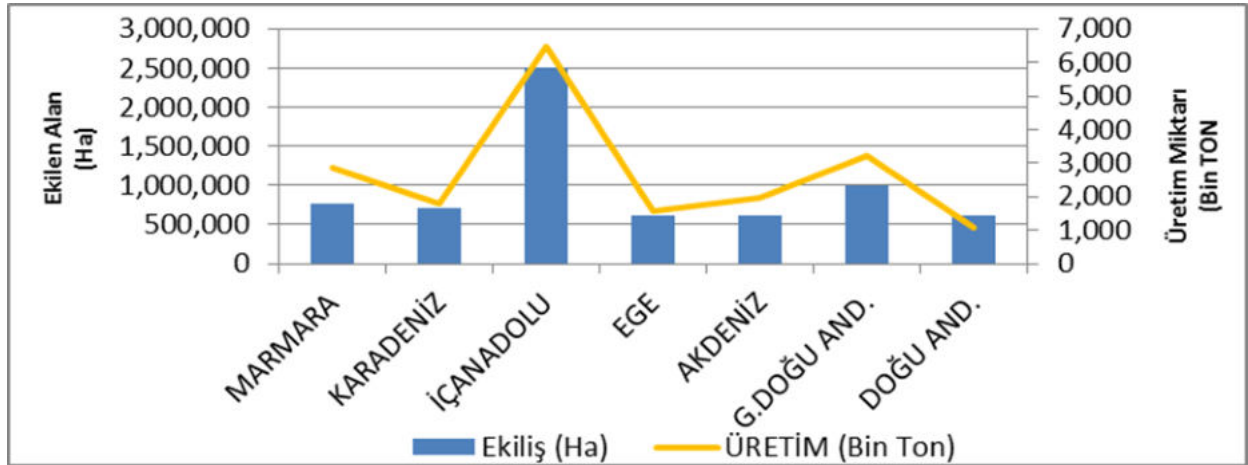
Grafik 12. Türkiye Buğday Üretimi, Ekim Alanı ve Verimi

Kaynak: TÜİK 2019

Ülkemizde buğday genellikle kuru tarım arazilerinde üretilmektedir. Türkiye 2019 yılı buğday ekim alanları incelendiğinde buğday ekili alanların %78'i kuru, %22'si sulu alanlar olduğu görülmektedir. Dolayısıyla ülkemiz buğday üretimi yağış miktarı ile doğrudan ilişkilidir. Nitekim TÜİK verilerine göre 2015 yılında buğday üretimimiz 22,6 milyon ton olarak gerçekleşmiş iken 2019 yılında buğday üretimimiz alanlarından arpaya geçiş ve yaşanan kuraklık nedeniyle 19 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Son on yıllık buğday üretimimiz ise 19,0-22,6 milyon ton aralığında gerçekleşmiştir (Grafik 12).

Grafik 13. 2019 Yılı Bölgeler Bazında Buğday Üretimi ve Ekim Alanı

Kaynak: TÜİK 2019

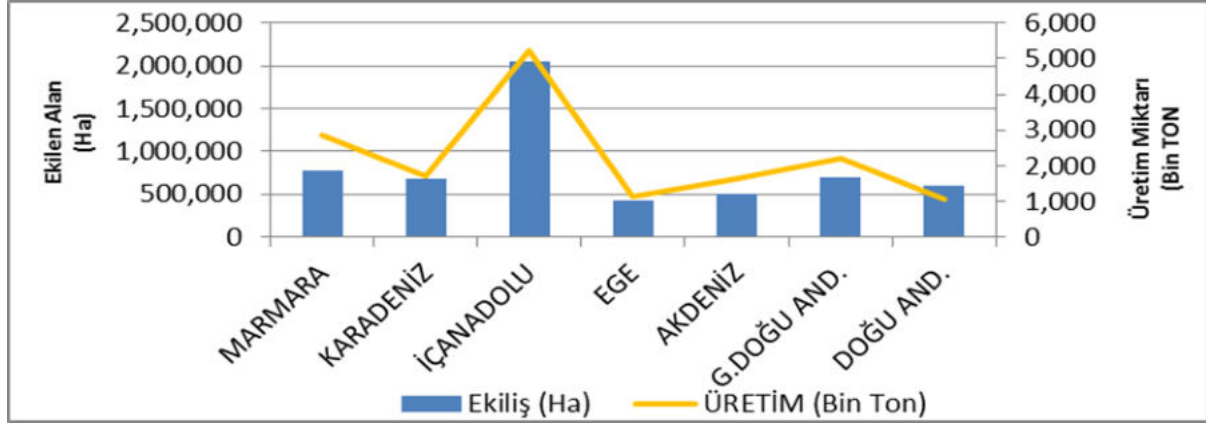
Tablo 32. 2019 Yılı Bölgeler Bazında Buğday Üretimi (Bin Ton)

Bölge Adı	Ekmeklik Buğday		Makarnalık Buğday	
	Miktar	%	Miktar	%
Marmara	2.861	18	0.5	0.01
Karadeniz	1.708	11	86	3
İç Anadolu	5.245	33	1.216	39
Ege	1.136	7	452	14
Akdeniz	1.645	10	340	11
Güneydoğu Anadolu	2.198	14	1.023	32
Doğu Anadolu	1.058	7	33	1
Toplam	15.850	100.0	3.150	100

Kaynak: TÜİK 2019

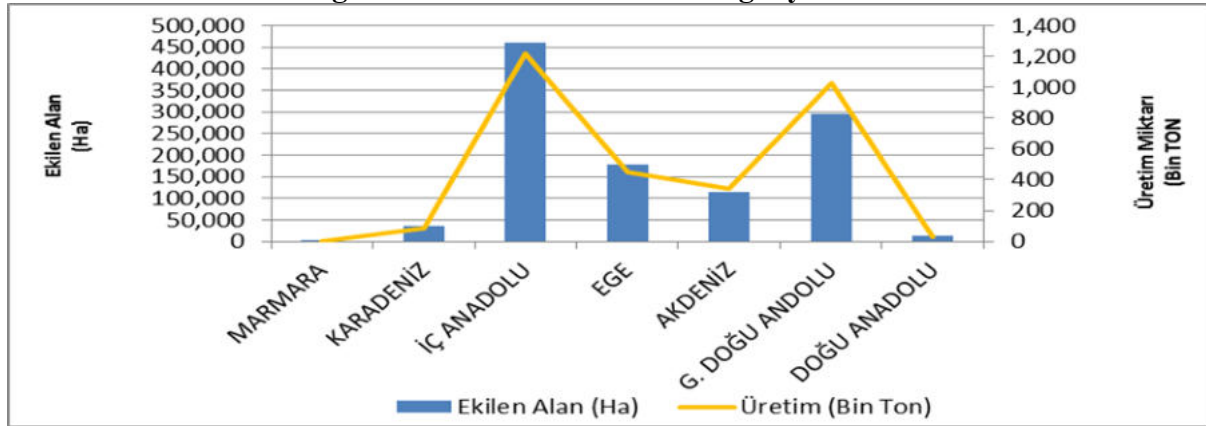
Ülkemizde buğday, her bölgede yetiştirilebilmekle birlikte özellikle İç Anadolu Bölgesi'nde yaygın olarak üretilmektedir. Nitekim 2019 yılı ekmeklik buğday üretiminde %33'lük pay ile ilk sırada İç Anadolu Bölgesi yer almaktadır. Bunu %18 ile Marmara Bölgesi ve %14 ile Güneydoğu Anadolu Bölgesi izlemektedir. Üretimde en az pay %7 ile Ege ve Doğu Anadolu Bölgelerine aittir. Makarnalık buğday üretiminde ise ilk iki sırayı İç Anadolu (%39) ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri (%32) almaktadır (Tablo 32, Grafik 12, 13, 14).

Grafik 14. 2019 Yılı Bölgeler Bazında Ekmeklik Buğday Üretimi ve Ekim Alanı

Kaynak: TÜİK 2019

Grafik 15. 2019 Yılı Bölgeler Bazında Makarnalık Buğday Üretimi ve Ekim Alanı

Kaynak: TÜİK 2019

Tablo 33. Türkiye'nin Buğday (Durum Buğday Dâhil) İthalat ve İhracat Miktarları

Yıllar	İthalat			İhracat		
	Miktar (Ton)	Değer (Bin \$)	Ort. Fiyat (\$/Ton)	Miktar (Ton)	Değer (Bin \$)	Ort. Fiyat (\$/Ton)
2010	2.554.189	655.044	256	1.171.002	200.848	172
2011	4.754.682	1.623.089	341	5.233	2.580	493
2012	3.719.174	1.125.977	303	116.079	34.248	295
2013	4.053.001	1.289.235	318	275.132	79.317	288
2014	5.285.243	1.545.853	292	68.572	35.356	516
2015	4.349.820	1.103.420	254	68.798	32.394	471
2016	4.225.784	892.409	211	26.503	11.439	432
2017	4.990.864	1.043.330	209	42.014	14.828	353
2018	5.821.561	1.360.506	234	7.485.819	2.715.860	363
2019	9.844.942	2.331.859	237	7.578.535	2.905.105	383

Kaynak: TÜİK 2020 (Mamul maddenin buğday karşılığı dahildir)

Tablo 34. Türkiye'nin Makarnalık (Durum) Buğday İthalat ve İhracat Miktarları

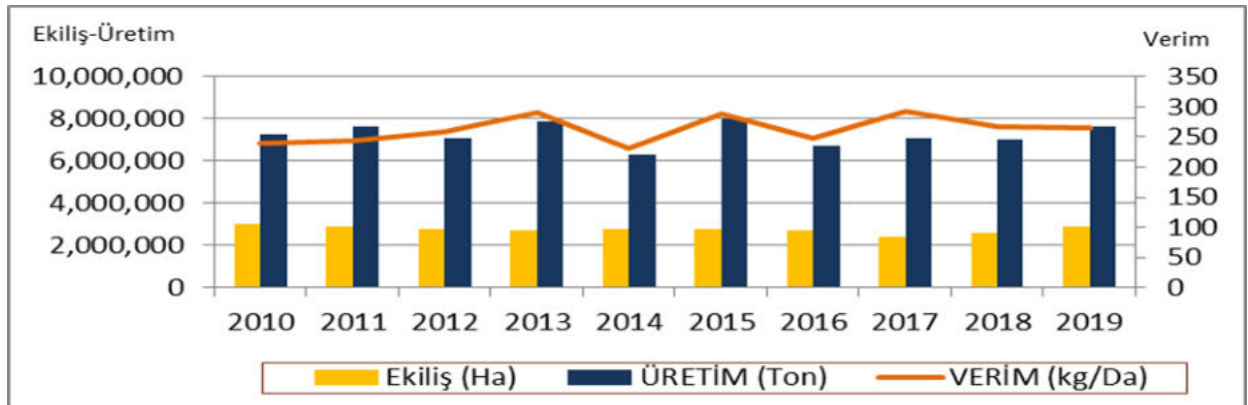
Yıllar	İthalat			İhracat		
	Miktar (Ton)	Değer (Bin \$)	Ort. Fiyat (\$/Ton)	Miktar (Ton)	Değer (Bin \$)	Ort. Fiyat (\$/Ton)
2010	80.632	25.373	315	345.345	63.085	183
2011	24.440	9.465	387	1.883	814	432
2012	217.583	83.425	383	43	32	748
2013	588.539	228.563	388	135	102	755
2014	592.852	214.257	361	32.134	17.522	545
2015	463.989	187.016	403	48.077	22.487	468
2016	756.361	203.583	269	16.982	6.060	357
2017	419.094	103.681	247	10.845	4.274	394
2018	411.495	111.520	271	2.539.928	692.223	273
2019	1.441.064	413.526	287	2.653.936	763.417	288

Kaynak: TÜİK 2020 (Mamul maddenin buğday karşılığı dahildir)

Buğday ithalatımız ağırlıklı olarak her yıl artış gösteren mamul madde ihracatımız için yapılmaktadır.

2.1.2. Arpa

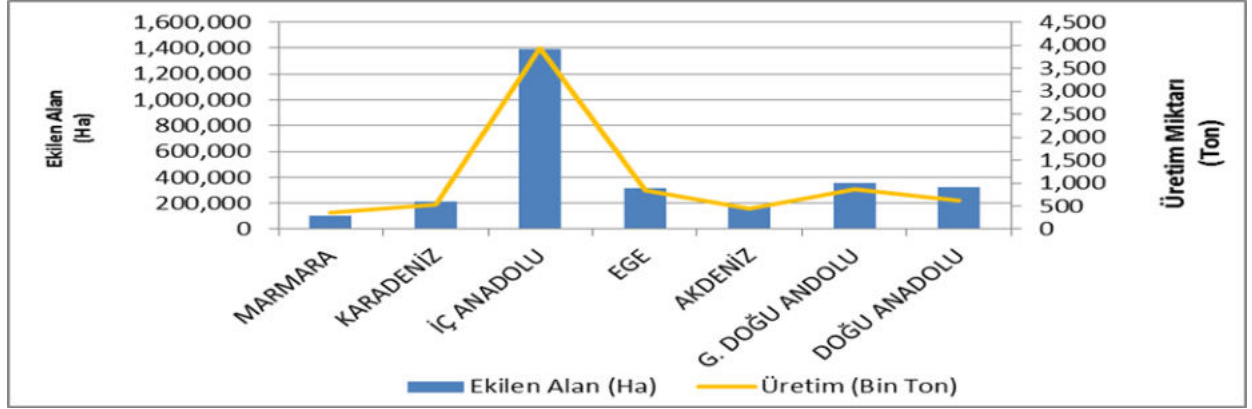
Ülkemizde her bölgede üretimi yapılan arpa, tarla ürünleri içerisinde ekiliş alanı ve üretim miktarı bakımından buğdaydan sonra ikinci sırada yer almaktadır. Son 10 yıla bakıldığında arpa ekim alanlarının 2,4-3,0 milyon hektar ve üretim miktarının 6,3-8 milyon ton arasında değiştiği görülmektedir (Grafik 16).

Grafik 16. Türkiye Arpa Üretimi, Ekim Alanı ve Verimi

Kaynak: TÜİK 2019

Türkiye'nin tüm bölgelerinde yetiştirilmekle birlikte özellikle İç Anadolu, Güneydoğu ve Ege Bölgeleri arpa üretiminde önemli bölgelerdir.

Grafik 17. 2019 Yılı Bölgeler Bazında Arpa Üretimi ve Ekim Alanı

Kaynak: TÜİK 2019

Tablo 35. Türkiye'nin Arpa İthalat ve İhracat Miktarları

Yıllar	İthalat			İhracat		
	Miktar (Ton)	Değer (Bin \$)	Ort. Fiyat (\$/Ton)	Miktar (Ton)	Değer (Bin \$)	Ort. Fiyat (\$/Ton)
2010	57.076	11.933	209	500.136	74.816	150
2011	36.132	13.693	379	3.221	1.047	325
2012	76.319	26.706	350	100.771	26.415	262
2013	256.812	85.782	334	110	54	491
2014	675.994	164.189	243	13.998	6.412	458
2015	199.597	48.081	241	134	55	411
2016	39.994	9.807	245	5.573	1.399	251
2017	384.109	72.391	188	8.646	1.596	185
2018	655.988	150.782	230	15.610	3.006	193
2019	509.858	109.097	214	8.015	1.972	237

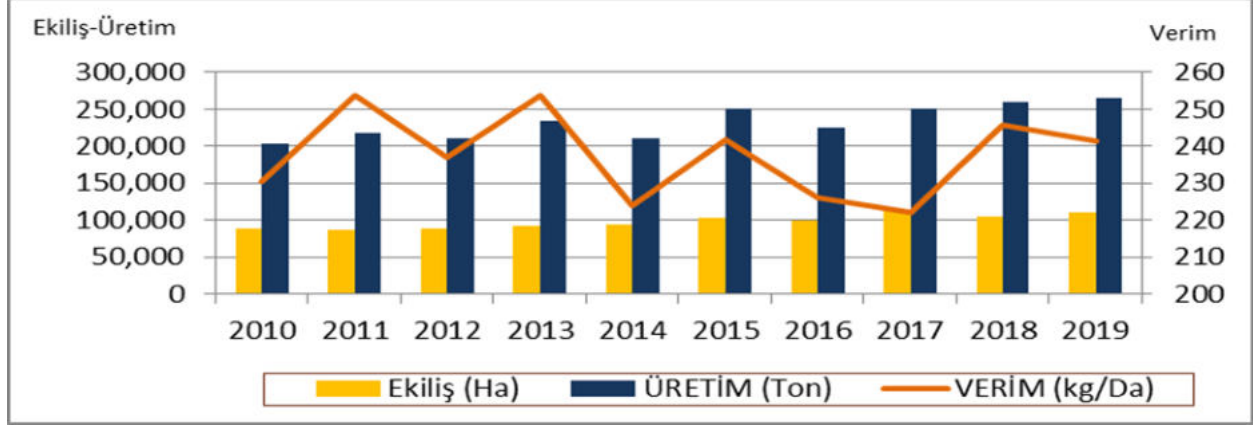
Kaynak: TÜİK 2019

Ülkemizde arpa ithalat miktarı; üretime, yurt içi kullanım miktarına ve büyüyen yem sanayinin ham madde ihtiyacını karşılamasına bağlı olarak yıllar itibarıyla değişiklik göstermektedir.

2.1.3. Yulaf

Ülkemizde son 10 yılda yulaf ekiliş alanları 86 - 113 bin ha arasında, üretimi ise 210 bin ton ile 265 bin ton arasında değişmiştir.

Grafik 18. Türkiye Yulaf Üretimi, Ekim Alanı ve Verimi

Kaynak: TÜİK 2019

Tablo 36. Türkiye'nin Yulaf İthalat ve İhracat Miktarları

Yıllar	İthalat			İhracat		
	Miktar (Ton)	Değer (Bin \$)	Ort. Fiyat (\$/Ton)	Miktar (Ton)	Değer (Bin \$)	Ort. Fiyat (\$/Ton)
2010	0	0	0	0	0	0
2011	7.476	2.815	376	25	31	1.236
2012	1.554	495	319	11	5	475
2013	0.2	0.3	1.352	6	5	800
2014	10	27	2.665	25	15	610
2015	3.086	674	218	5	2	340
2016	7.5	7.3	971	1.1	4.1	3.665
2017	26	36	1.375	77	35	458
2018	1	1.5	1.483	49	23	471
2019	0	0	0	25	17	680

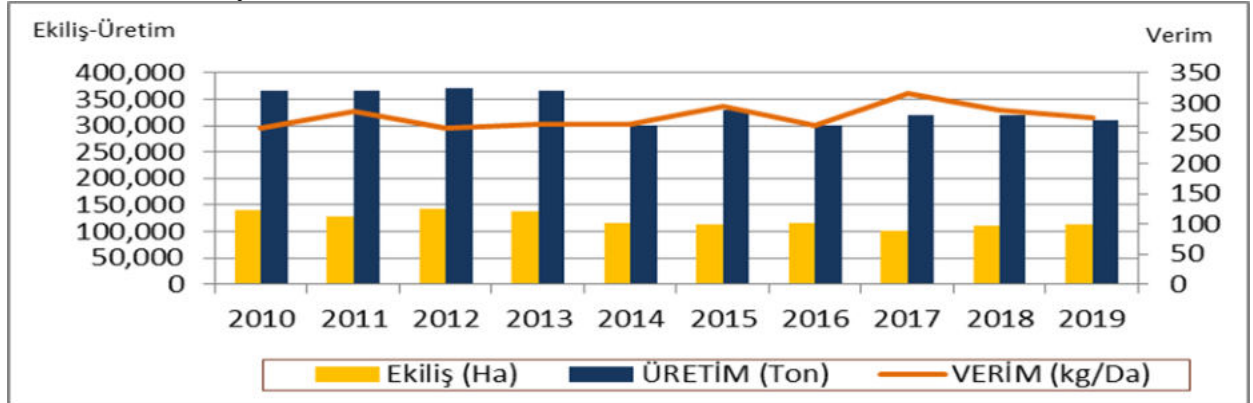
Kaynak: TÜİK 2020

Türkiye'nin 2009-2019 yılları arasındaki yulaf ithalat miktarları incelendiğinde yulaf ithalatı yıllar içerisinde azalış göstermiştir. Nitekim 2019 yılında ithalat gerçekleşmemiştir.

2.1.4. Çavdar

Ülkemizde son 10 yılda çavdar ekiliş alanları 101-143 bin ha arasında, üretimi ise 300 - 370 bin ton arasında değişmiştir.

Grafik 19. Türkiye Çavdar Üretimi, Ekim Alanı ve Verimi

Kaynak: TÜİK 2019

2.1.5. Mısır

Ülkemizde mısır; yem, nişasta, glikoz, yağ ve biyoetanol üretiminde kullanılmaktadır. Daha çok Çukurova, Amik Ovası, İç Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri'nde yetiştirilen mısır; özellikle pamuk olmak üzere buğday ve yağlı tohumlara münavebeli ekilen bir üründür. Bu nedenle üreticiler alternatif ürün fiyatları ve bu ürünlere verilen desteklere bakarak ikame ürünler veya mısır arasında tercih yapabilmektedirler. Bu da zaman zaman mısır üretiminde dalgalanmalara yol açabilmektedir.

TÜİK verilerine göre 2018 yılında 5,7 milyon ton olan mısır üretimi, 2019 yılında %5,3 artışla 6,0 milyon ton olarak gerçekleşmiştir.

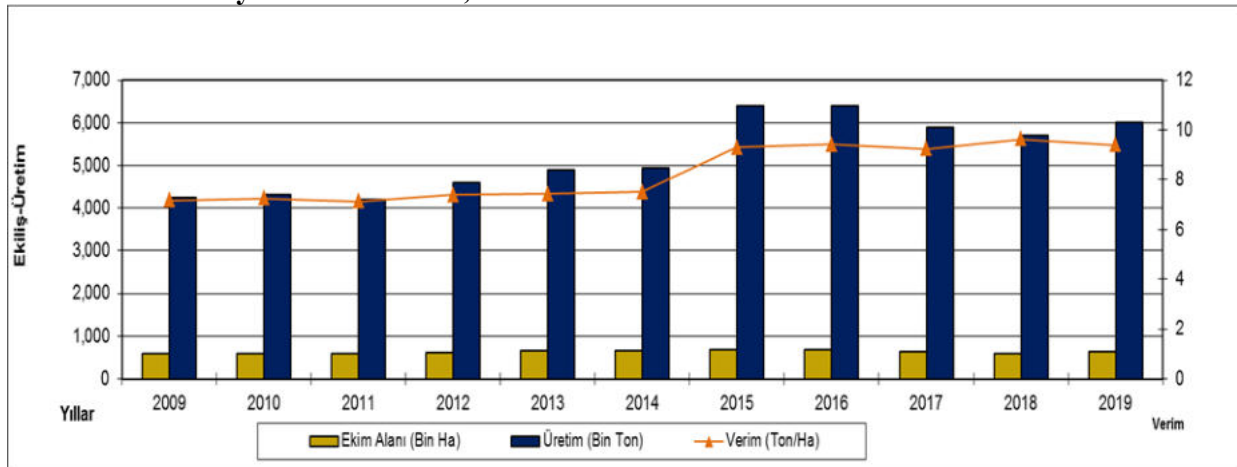
6,0 milyon ton mısır üretiminin 4,9 milyon tonu birinci ürün mısır, 1,1 milyon tonu ikinci ürün mısır olarak gerçekleşmiştir. Ülkemiz mısır üretiminin son yıllarda artmasında İç Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerimizde sulanabilir arazilerin artmasına bağlı olarak mısır üretimine yönelimin yanında, özellikle Akdeniz ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri başta olmak üzere kıyı bölgelerimizde ikinci ürün mısır üretiminin artmasının da payı büyüktür. Ayrıca mısır üretimini teşvik eden uygulamalar, yüksek verimli mısır çeşitlerinin geliştirilmesi, su ve gübrenin etkin kullanımı, mekanizasyon ile pazarlamasının kolay olması da ülkemiz mısır üretimini arttırmıştır. Yıllık mısır tüketimimiz ise ikame ürünlerin piyasa oluşumlarına bağlı olarak yaklaşık 7,5-8,0 milyon ton aralığında değişmektedir.

Tablo 37. Türkiye Mısır Ekim Alanı, Üretimi ve Verimi

Yıl	Ekim Alanı (Ha)	Üretim (Ton)	Verim (Kg/Ha)
2009	591.922	4.250.000	7.180
2010	594.000	4.310.000	7.256
2011	589.000	4.200.000	7.131
2012	622.609	4.600.000	7.388
2013	659.998	5.900.000	8.950
2014	658.645	5.950.000	9.034
2015	688.170	6.400.000	9.300
2016	680.019	6.400.000	9.410
2017	639.084	5.900.000	9.232
2018	591.900	5.700.000	9.630
2019	638.828	6.000.000	9.390

Kaynak: TÜİK 2019

Grafik 20. Türkiye Mısır Üretimi, Ekim Alanı ve Verimi

Kaynak: TÜİK

Grafik 20’de görüldüğü üzere Bakanlığımız ve TMO tarafından uygulamaya konulan politikalar, prim uygulaması ve diğer destekler, sertifikalı tohumluk kullanımı, üretimde mekanizasyonun artması gibi sebeplerle (mekanizasyon, gübre, tohumluk vb) 2009 yılındaki 4,25 milyon ton mısır üretimi; %41 artışla 2019 yılında 6 milyon tona ulaşmıştır.

Tablo 38. Bölgelere Göre Mısır Üretimi

Bölgeler	Ekilen Alan (Da)		Üretim (Ton)		Üretimdeki Payı (%)	
	2018 Yılı	2019 Yılı	2018 Yılı	2019 Yılı	2018 Yılı	2019 Yılı
Marmara Bölgesi	583.081	565.393	530.279	538.870	9,3	9,0
Karadeniz Bölgesi	566.785	553.924	245.414	247.362	4,3	4,1
İç Anadolu Bölgesi	1.641.809	1.940.645	1.658.485	2.039.245	29,1	34
Ege Bölgesi	513.257	598.687	542.824	599.655	9,5	10
Akdeniz Bölgesi	1.531.917	1.450.038	1.635.509	1.430.898	28,7	23,8
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	1.045.336	1.238.559	1.059.332	1.117.768	18,6	18,6
Doğu Anadolu bölgesi	36.818	41.041	28.157	26.202	0,5	0,4
Genel Toplam	5.919.003	6.388.287	5.700.000	6.000.000	100	100

Kaynak: TÜİK

Tablo 39. Yıllar İtibarıyla Türkiye Mısır Tüketimi (Bin Ton)

Yıllar	Tüketim	Yıllar	Tüketim
2010	5.253	2015	5.913
2011	5.112	2016	7.074
2012	5.757	2017	7.804
2013	6.650	2018	7.866
2014	6.835	2019*	8.699

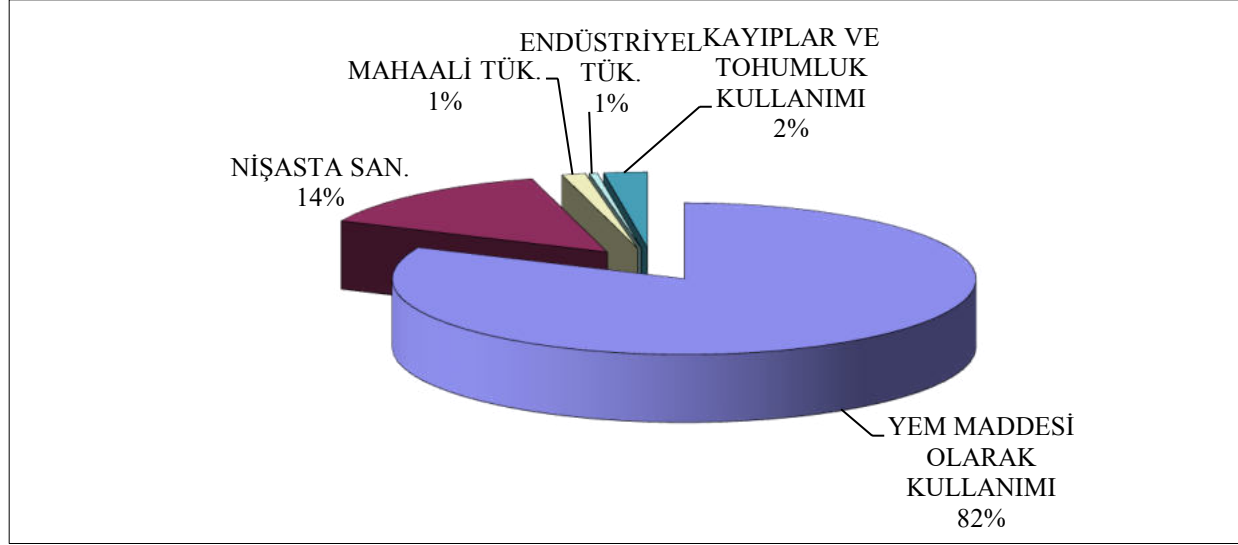
Kaynak: TÜİK (*) TMO tahmini

Tablo 40. 2018/19 Dönemi Mısır Tüketiminin Sektörel Dağılımı

Kullanım Alanı	Miktar (Ton)	Açıklama (Ortalama)
Yem Maddesi Olarak Kullanımı	6.450.506	3.010.006 tonu broiler ve hindi (%47)
		2.340.500 tonu yumurta ve damızlık (%36)
		1.100.900 tonu büyük- küçükbaş ve diğer (%17)
Nişasta Sanayi	1.092.077	
Mahalli Tüketim	100.000	
Endüstriyel Tüketim	42.983	
Kayıplar ve Tohumluk	180.668	
Toplam	7.866.233	

Kaynak: TÜİK, TÜYEM, TMO

İkame ürün fiyatlarına bağlı olarak mısır kullanım miktarı 7,5-8,0 milyon ton aralığında değişmektedir.

Grafik 21. Mısır Tüketiminin Sektörel Dağılımı

Kaynak: TÜİK, TMO

Tablo 41. Türkiye'nin Mısır Denge Tablosu

Yıl	Üretim	Ekilen alan (Ha)	Üretim Kayıpları	Kullanım Üretim	Arz Kullanım	İthalat	Yurt İçi Kullanım	Tüketim Kayıplar	İhracat
2009-10	4.250.000	592.000	127.500	4.122.500	4.692.525	570.025	5.153.535	123.675	390.766
2010-11	4.310.000	594.000	129.300	4.180.700	4.566.167	385.467	5.253.425	125.421	212.323
2011-12	4.200.000	589.000	126.000	4.074.000	4.830.092	756.092	5.168.648	122.220	275.046
2012-13	4.600.000	622.609	138.000	4.462.000	6.006.531	1.544.531	5.757.400	133.860	285.848
2013-14	5.900.000	659.998	177.000	5.723.000	6.949.685	1.226.685	6.649.887	171.690	593.036
2014-15	5.950.000	658.645	178.500	5.771.500	7.666.378	1.894.878	6.834.907	173.145	421.311
2015-16	6.400.000	688.170	192.000	6.208.000	6.811.739	603.739	5.912.901	186.240	603.844
2016-17	6.400.000	680.019	192.000	6.208.000	7.633.469	1.425.469	7.074.330	186.240	728.344
2017-18	5.900.000	639.084	177.000	5.723.000	8.442.134	2.719.134	7.804.190	171.690	669.865
2018-19	5.700.000	591.900	171.000	5.529.000	9.211.366	3.682.366	7.866.233	165.870	1.496.421
2019-20*	6.000.000	638.829	180.000	5.820.000	8.320.000	2.500.000	8.699.925	174.600	50.000

Kaynak: TÜİK, (*) TMO Tahminidir.

Tablo 42. Türkiye'nin Mısır İthalat ve İhracat Miktarları

Yıllar	İthalat			İhracat		
	Miktar (Ton)	Değer (Bin \$)	Ort. Fiyat (\$/Ton)	Miktar (Ton)	Değer (Bin \$)	Ort. Fiyat (\$/Ton)
2010	452.362	124.157	274	10.649	26.006	2.442
2011	381.293	136.119	357	13.945	27.923	2.002
2012	807.480	245.919	305	20.359	33.820	1.661
2013	1.548.133	473.138	306	210.927	88.124	418
2014	1.423.595	350.247	246	64.618	63.290	979
2015	1.487.005	343.046	231	75.185	51.033	679
2016	534.791	128.639	241	44.136	49.044	1.111
2017	2.055.543	428.738	209	117.976	53.226	451
2018	2.386.835	740.468	310	2.445.577	1.532.932	627
2019	3.854.282	1.007.045	261	2.245.270	1.389.144	619

Kaynak: TÜİK *İthalat ve ihracat verilerine mamul madde dahildir.

TÜİK verilerine göre 2018 yılında ülkemizin mısır ürünü yeterlilik derecesi %70,3 seviyesindedir. Ülkemiz mısır ithalatı, büyüyen mamul madde (yem, yumurta, beyaz et, nişasta, irmik) sektörünün ihtiyacını karşılamak üzere yapılmaktadır.

2.1.6. Çeltik-Pirinç

Türkiye, çeltik bitkisinin yetişmesi için uygun iklimsel koşullara sahip bir ülkedir. Özellikle ülkemizde bu ürünün yetiştirildiği alanlarda yaz aylarında sıcaklık ortalamaları 25°C civarındadır. Bu sıcaklık değeri de çeltiğin yetişmesi açısından uygundur. Bu yüzden çeltik ülkemizde yaz aylarında yetiştirilmektedir.

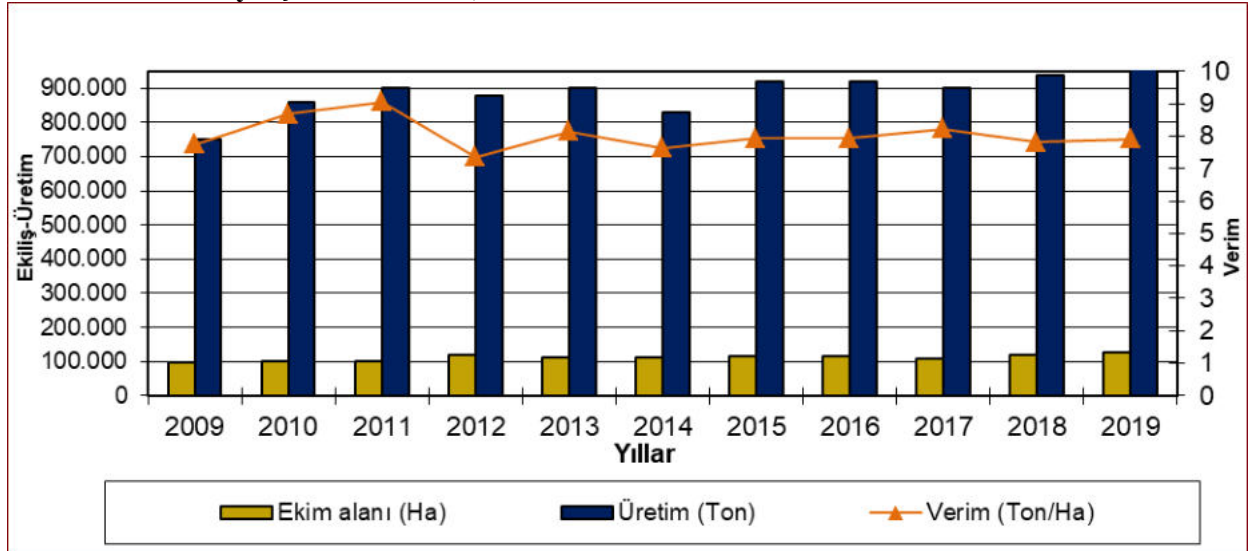
Çeltik tarımı ülkemizde daha çok akarsuların delta ovalarında ve vadi tabanlarında yapılmaktadır. Çünkü ülkemizdeki yağış değerleri çeltiğin yetişmesi için yeterli değildir. Bu yüzden ülkemizde bu bitki sulamalı olarak yetiştirilmektedir.

Türkiye, çeltik ve pirinçte ithalatçı bir ülke konumunda olmasına rağmen özellikle 2000 yılından sonra uygulamaya konulan tarımsal politika ve yapılan desteklemelerin yanında kaliteli ve yüksek verimli çeşitlerin kullanılması, çeltik yetiştirme tekniği uygulamalarının iyileştirilmesi ve çeltik üreticisinin modern tarım yöntemlerini kullanmasına bağlı olarak üretimde ciddi artışlar olmuştur.

Türkiye’de 2002 yılında 60.000 hektar alanda çeltik ekimi yapılırken bu alan 2019 yılında 126.419 hektara çıkmıştır. Aynı şekilde 2002’de 360.000 ton olan çeltik üretimi 2019 yılında 1.000.000 tona yükselmiştir. Buna bağlı olarak verimlilikte 2002’ye oranla 2018 yılında 191 kg/da fazlalaşmıştır. Bu durum çeltik ekimindeki sürekli artışı kanıtlar niteliktedir.

Ülkemizde pirinç tüketimi de yıllar içerisinde artış göstermiştir. 2000’li yılların başlarında yaklaşık 550 bin ton seviyelerinde olan pirinç tüketimi günümüzde yaklaşık 775 bin ton seviyelerine ulaşmış olup bu tüketimin yaklaşık 600 bin tonu yerli üretimle kalan kısmı ise ithalatla karşılanmaktadır.

Grafik 22. Türkiye Çeltik Üretimi, Ekim Alanı ve Verimi

Kaynak: TÜİK

Tablo 43. Türkiye Çeltik Ekiliş – Üretim – Tüketim –Verim

Yıllar	Ekilen Alan (ha)	Üretim (Ton)	Pirinç Karşılığı (Ton)	Verim (Kg/da)	Tüketim (Ton)
2009	96.754	750.000	450.000	775	702.517
2010	99.000	860.000	516.000	869	526.974
2011	99.400	900.000	540.000	905	696.877
2012	119.725	880.000	528.000	735	569.941
2013	110.592	900.000	540.000	814	637.055
2014	110.884	830.000	498.000	764	724.860
2015	115.856	920.000	552.000	794	750.094
2016	116.056	920.000	552.000	793	750.174
2017	109.505	900.000	540.000	822	764.497
2018	120.137	940.000	564.000	782	774.475
2019	126.419	1.000.000	600.000	791	750.000

Kaynak: TÜİK

Not¹: 2019 yılı tüketimi TMO tahminidir.Not²: Çeltik üretiminin pirinç karşılığı hesaplanırken 0,6 katsayısı esas alınmıştır.**Tablo 44. Bölgelere Göre Çeltik Üretimi**

Bölgeler	2018		2019	
	Ekilen Alan (Ha)	Üretim (Ton)	Ekilen Alan (Ha)	Üretim (Ton)
Marmara Bölgesi	81.716	660.654	87.756	719.996
Ege Bölgesi	0	0	0	0
Akdeniz Bölgesi	1.450	9.858	1.367	8.859
İç Anadolu Bölgesi	3.045	22.082	3.170	22.534
Karadeniz Bölgesi	31.479	236.681	31.963	238.942
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	2.349	10.548	2.074	9.452
Doğu Anadolu Bölgesi	97	177	90	217
TOPLAM	120.136	940.000	126.419	1.000.000

Kaynak: TÜİK

Çeltik üretiminde bölge düzeyinde çok yüksek oranlı yoğunlaşma vardır. Buna göre üretimin %72'si Marmara Bölgesi'ndedir. Karadeniz Bölgesi ise üretimin %24'üne sahiptir ve bu iki bölge Türkiye çeltik üretiminin %96'sına sahiptir. Kalan %4'lik kısmı ise İç Anadolu Bölgesi (%2), Güneydoğu Anadolu Bölgesi (%1), Akdeniz Bölgesi (%1) ve Doğu Anadolu Bölgesi (%0,02) oluşturmaktadır.

Tablo 45. İllere Göre Çeltik Üretimi (2019 Yılı)

Bölgeler	İl	Ekilen Alan (Da)	Üretim (Ton)
Marmara Bölgesi (%72)	Edirne	512.612	431.658
	Balıkesir	158.600	118.620
	Çanakkale	110.236	93.020
	Tekirdağ	47.094	38.444
	Diğer	49.013	38.254
	TOPLAM	877.555	719.996
Karadeniz Bölgesi (%24)	Samsun	184.357	137.069
	Çorum	75.306	57.904
	Diğer	59.963	43.969
	TOPLAM	319.626	238.942
İç Anadolu Bölgesi (%2)	Çankırı	24.700	17.482
	Diğer	7.000	5.052
	TOPLAM	31.700	22.534
Diğer Bölgeler (%2)	TOPLAM	35.309	18.528
TOPLAM ÜRETİM		1.264.190	1.000.000

Kaynak: TÜİK

Çeltik üretiminde 5 ilin üretim miktarı toplam üretimin %84'ünü oluşturmaktadır. Edirne %43, Samsun %14, Balıkesir %12, Çanakkale %9 ve Çorum %6'lık bir paya sahiptir. Kalan %16'lık kısmı ise Tekirdağ, Sinop, Bursa, Kırklareli, Çankırı, Mersin, Kastamonu ve Diyarbakır illeri oluşturmaktadır.

Tablo 46. Türkiye'nin Çeltik İthalat ve İhracat Miktarları

Yıllar	İthalat			İhracat		
	Miktar (Ton)	Değer (Bin \$)	Ort. Fiyat (\$/Ton)	Miktar (Ton)	Değer (Bin \$)	Ort. Fiyat (\$/Ton)
2010	409.199	172.977	423	307	371	1.209
2011	277.083	112.349	405	834	564	677
2012	227.539	88.819	390	363	349	962
2013	164.537	70.535	429	108	166	1.539
2014	299.966	140.043	467	341	342	1.001
2015	188.905	86.585	458	437	362	830
2016	202.464	73.731	364	49	64	1.322
2017	165.052	58.675	355	614	169	275
2018	59.625	21.927	368	83	86	1.042
2019	101.169	36.699	363	351	121	346

Kaynak: TÜİK

Ülkemiz çeltik ekim alanlarının belirli özellikler ve koşullar gerektirmesi nedeniyle sınırlıdır. Üretim alanlarının sınırlılığına karşın tüketim, nüfus artışıyla birlikte yıldan yıla artmaktadır. Bu sebeple üretimimiz tüketim miktarımızın bir miktar altında seyretmekte ve pirinçte ithalat gerekliliği olabilmektedir.

Tablo 47. Türkiye'nin Pirinç İthalat ve İhracat Miktarları

Yıllar	İthalat			İhracat		
	Miktar (Ton)	Değer (Bin \$)	Ort. Fiyat (\$/Ton)	Miktar (Ton)	Değer (Bin \$)	Ort. Fiyat (\$/Ton)
2010	125.643	91.340	727	50.825	46.549	916
2011	41.011	28.591	697	85.126	74.786	879
2012	25.111	17.688	704	86.335	68.960	799
2013	118.563	79.625	672	6.597	6.281	952
2014	191.067	136.414	714	19.467	19.261	989
2015	119.830	78.026	651	24.065	23.122	961
2016	73.046	36.826	504	45.812	35.956	785
2017	148.608	77.687	523	49.072	36.488	744
2018	191.061	110.930	581	32.911	26.795	814
2019	141.701	96.454	681	8.007	7.838	979

Kaynak: TÜİK

Tablo 48. Türkiye'nin Kargo (Kahverengi) Pirinç İthalat ve İhracat Miktarları

Yıllar	İthalat			İhracat		
	Miktar (Ton)	Değer (Bin \$)	Ort. Fiyat (\$/Ton)	Miktar (Ton)	Değer (Bin \$)	Ort. Fiyat (\$/Ton)
2010	264	224	848	242	452	1.870
2011	31.473	11.499	365	716	778	1.086
2012	10.879	4.839	445	297	411	1.381
2013	603	362	600	305	502	1.648
2014	928	485	523	322	625	1.939
2015	3.547	1.445	407	262	433	1.648
2016	17.337	5.650	326	347	470	1.353
2017	34.614	12.426	359	51	68	1.333
2018	26.810	12.132	453	42	52	1.244
2019	12.724	5.557	437	55	46	827

Kaynak: TÜİK

2.2. Türkiye Mamul Madde İhracatı

Ülkemiz, yıldan yıla artan buğdaya dayalı mamul madde ihracatı ile dünyanın önemli unlu mamuller ihracatçısı konumuna gelmiştir. 2019 yılında Türkiye un ihracatı 3.262 bin ton, makarna ihracatı 1.273 bin ton, bulgur ihracatı 263 bin ton, irmik ihracatı 81 bin ton ve bisküvi ihracatı 521 bin ton olarak gerçekleşmiştir. 2019 yılında mamul madde ihracatında en fazla artış bisküvi ihracatında gerçekleşmiştir.

Tablo 49. 2015-2019 Yılları Türkiye Mamul Madde İhracatı (Buğday) (Ton/Bin \$)

Madde Adı	2015		2016		2017		2018		2019	
	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer
Un	2.796.517	978.591	3.532.690	1.078.085	3.489.628	1.052.794	3.308.362	1.006.197	3.262.133	1.051.633
Makarna	671.837	417.993	831.139	422.026	1.055.405	490.737	1.206.750	552.416	1.272.881	607.069
Bulgur	199.831	101.153	276.439	111.779	257.298	104.186	262.094	101.834	262.615	117.135
İrmik	38.332	23.614	39.621	16.881	59.659	22.631	80.152	29.779	81.461	30.465
Bisküvi	402.668	914.407	407.956	886.026	442.633	941.317	467.961	1.001.727	520.667	1.071.281
Buğday Karşılığı Toplamı	5.616.627		6.998.914		7.348.093		7.425.970		7.511.956	
Genel Toplam	4.109.185	2.435.758	5.087.845	2.514.797	5.304.623	2.611.665	5.325.320	2.691.954	5.399.757	2.877.584

Kaynak: TÜİK

Birleşmiş Milletler bünyesinde faaliyet gösteren Uluslararası Ticaret Merkezi (ITC) verilerine göre ülkemiz, dünya un ihracatında 2002 yılında 11'nci sırada yer alırken 2005 yılından itibaren yıllara göre 1 veya 2'nci sırada yer almış; dünya makarna ihracatında ise İtalya'nın ardından 2'nci sırada yer almış olup diğer mamul madde ihracatımız ise artarak devam etmektedir.

Ayrıca ülkemizde buğdayın yanı sıra mısıra dayalı mamul madde (yumurta, beyaz et, nişasta, mısır irmiği ve yem vb) ihracatı da yıldan yıla artarak devam etmektedir. 2019 yılında Türkiye yumurta ihracatı 273 bin ton, beyaz et ihracatı 508 bin ton, nişasta ihracatı 512 bin ton, mısır irmiği ihracatı 124 bin ton ve yem ihracatı 323 bin ton olarak gerçekleşmiştir. 2019 yılında mamul madde ihracatında en fazla artış nişasta ihracatında gerçekleşmiştir

Tablo 50. 2015-2019 Yılları Türkiye Mamul Madde İhracatı (Mısır) (Ton/Bin \$)

Madde Adı	2015		2016		2017		2018		2019	
	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer
Yumurta	218.048	273.457	289.367	289.399	348.498	376.229	360.913	430.331	273.276	295.172
Beyaz Et	364.414	488.582	339.222	392.595	440.383	582.297	522.684	650.126	508.270	649.709
Nişasta	327.976	162.132	365.011	160.231	417.052	179.207	418.852	183.796	511.513	214.658
Mısır İrmigi	144.435	52.213	212.192	65.452	247.817	78.473	229.832	66.856	123.613	35.621
Yem	136.988	75.406	204.096	94.792	349.522	135.797	390.596	157.945	322.600	157.250
Mısır Karşılığı Toplamı	1.586.817		1.788.369		2.231.230		2.379.912		2.217.753	
Genel Toplam	1.191.862	1.051.790	1.409.887	1.002.468	1.803.272	1.352.003	1.922.877	1.489.054	1.739.273	1.352.411

Kaynak: TÜİK

Tablo 51. Türkiye'deki Un, Yem, Makarna, Bulgur, Bisküvi, İrmik, Çeltik ve Nişasta Fabrikalarının Son Durumu

Fabrikalar	Fabrika Sayısı (Faal)	Yıllık Kapasite (Ton)		Kapasite Kullanım Oranı (%)
		Kurulu Kapasite (Ton/Yıl)	Fiili Kapasite (Ton/Yıl)	
Un	671	38.442.221	19.611.624	51
Yem	447	36.469.728	20.365.632	56
Makarna	27	2.781.693	2.322.902	84
Bulgur	109	2.047.929	1.106.833	54
Bisküvi	31	1.746.408	901.521	52
İrmik	30	2.123.561	1.825.657	86
Çeltik	133	4.193.184	1.606.299	38
Nişasta	9	2.152.500	1.819.429	85

Kaynak: TMO

3. TEŞEBBÜSÜN SEKTÖR İÇİNDEKİ YERİ

TMO; sermayesinin tamamı devlete ait, 08.06.1984 tarihli ve 233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkındaki Kanun Hükmünde Kararname (KHK) hükümlerine tabi, tüzel kişiliğe ve faaliyetlerinde özerkliğe sahip, sorumluluğu sermayesi ile sınırlı bir iktisadi devlet teşekkülüdür.

TMO'nun kuruluş dayanağı, 11.12.1984 tarihli ve 18602 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren TMO Ana Statüsü'dür.

TMO Ana Statüsü'nün 4'üncü maddesinde kuruluşun amaç ve faaliyet konuları; yurttan hububat fiyatlarının üreticiler yönünden normalin altına düşmesini ve tüketici halk aleyhine anormal derecede yükselmesini önlemek, bu ürünlerin piyasasını düzenleyici tedbirler

almak ve gerektiğinde Bakanlar Kurulu kararı ile hububat dışındaki diğer tarım ürünleri ile ilgili verilecek görevi yürütmek, afyon ve uyuşturucu maddelere konulan devlet tekelini işletmek şeklinde belirtilmiştir. Ayrıca 4'üncü maddeye uzun süreli depo kiralaması ile ilgili olarak 19 numaralı bent eklenmiştir. Bu bentte; "Görev alanındaki ürünlerin piyasasını düzenlemek için ürünlerin kapalı depolarda muhafazasını sağlamak amacıyla diğer kişi ve kuruluşlar tarafından inşa edilmiş ve/veya inşa edilecek depoları uzun sürelerle kiralamak; bu amaçla yapılacak depolara kiralama garantisi vermek" ifadesi yer almaktadır.

Müdahale alımları ve ihtiyaç duyulan dönemlerde yapılan ithalatla oluşan stoklar, piyasa dengeleri de gözetilerek öncelikle ilgili sektöre veya tüm kesimlere satılabilmektedir. Üretimde görülen artışa paralel olarak iç piyasada talep görmeyen ürünler; stok maliyeti, muhafaza durumu ve piyasada görülen gelişmeler değerlendirilerek ihraç edilmektedir.

3.1. 2019 Yılı Hububat Alım Politikaları

- Arpa hasadı 9 Mayıs 2019'da, buğday hasadı 15 Mayıs 2019'da başlamıştır.
- 2 Mayıs 2019'da alım fiyatları açıklanarak peşin ve emanet alımlara başlanmıştır.

Alım fiyatları; kırmızı/beyaz sert buğday için 1.350 TL/Ton, diğer kırmızı/beyaz buğday için 1.275 TL/Ton, düşük vasıflı ekmeklik buğday için 1.125 TL/Ton, makarnalık buğday için 1.450 TL/Ton, düşük vasıflı makarnalık buğday için 1.200 TL/Ton, arpa için 1.100 TL/Ton, çavdar, yulaf ve tritikale için 1.025 TL/Ton olarak açıklanmıştır.

- 2019 yılında yapılan alımların %61'i ELÜS olarak yapılmıştır.
- Lisanslı depolarda yapılan alımlar hariç tüm alımlar randevulu yapılmıştır.
- 207 sabit iş yerine ilaveten 65 geçici alım merkezinde faaliyet gösterilmiştir.
- Ayrıca 15 ticaret borsasında faaliyet gösterilmiştir.
- Pazar günleri hariç, haftanın altı günü alım yapılmıştır.

Tablo 52. Yıllık Buğday Fiyat Değişimi

Yıllar	Makarnalık Buğday (TL/Ton)	Artış (%)	Ekmeklik Buğday (TL/Ton)	Artış (%)	ÜFE Artış Oranı (%)	Ekmeklik Buğday Alım Fiyatının Dolar Karşılığı (\$/Ton)	Dünya Ekmeklik Buğday Fiyatı (Fob,\$/Ton)*
2010	575	10	550	10	7,64	348	171
2011	640	11	605	10	10,19	368	256
2012	705	10	665	10	6,44	356	298
2013	765	9	720	8	5,23	381	275
2014	-	-	-	-	9,75	-	265
2015	976	28	862	20	6,73	315	205
2016	1.000	2,5	910	6	3,41	309	180
2017	1.000	0	940	3,3	14,9	260	190
2018	1.100	10	1.050	11,7	23,7	243	215
2019	1.450	31,8	1.350	28,6	25,0	226	212

ÜFE Haziran Yıllık,

ABD 2HRW; 2010-2013 15 Mayıs, 2014 sonrası 1 Haziran fiyatıdır.

* IGC Rus Karadeniz Ekmeklik Buğday Fiyatı

3.2. 2019 Dönemi Mısır Alım Politikaları

- 2019 dönemi mısır hasadı birinci üründe ağustos ayının ilk haftası, ikinci üründe ekim ayının ikinci yarısında başlamış olup 3 Şubat'ta tamamlanmıştır.
- Müdahale alım fiyatı 9 Ağustos'ta 1.150 TL/Ton açıklanarak 15 Ağustos itibarıyla randevulu olarak emanet ve peşin alımlara başlanılmıştır.
- 2019 yılında yapılan alımların %97'si lisanslı depolar üzerinden ELÜS olarak yapılmıştır.
- Gerçekleşen ortalama alım fiyatı 1.143 TL/Ton, randevuların gerçekleşme oranı %32'dir.
- Bakanlığımızca ton başına 30 TL prim ödemesinin yanında dekar başına 25 TL mazot ile 4 TL gübre desteği ödemesi de yapılmıştır.

Tablo 53. TMO Mısır Alım Fiyatları

Yıllar	Alım Fiyatı (TL/Ton)
2010	490
2011	540
2012	595
2013	640
2014	680
2015	725
2016	740
2017	760
2018	950
2019	1.150

Tablo 54. TMO Mısır Alım Fiyatlarının Dünya Fiyatları İle Mukayesesi

Yıllar	TMO Alım Fiyatı (TL/Ton)	Bir Önceki Yıla Göre % Artış	Yıllık Enflasyon (% ÜFE)	TMO Alım Fiyatı (\$/Ton)	Dünya Mısır Fiyatı (FOB/\$/Ton) (Ukrayna)	Dünya Fiyatına (FOB) Göre Fark (\$)
2010	490	8	9,03	327	-	-
2011	540	10	11,00	300	-	-
2012	595	10	4,56	330	280	50
2013	640	8	6,38	331	245	86
2014	680	6	9,88	333	208	125
2015	725	8	6,21	245	175	70
2016	740	2	3,03	252	178	74
2017	760	3	16,30	217	169	48
2018	950	25	24,52	173	184	-11
2019	1.150	21	21,66	210	175	35

Tablo 55. Türkiye’de Yıllar İtibarıyla Mısır Borsa Fiyatları

Yıllar	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Fiyat (TL/Ton)	473	593	576	601	678	677	694	782	943	1.152

Kaynak: Adana ve Konya Ticaret Borsası

Not: Mısır fiyatları; 2015 yılına kadar Adana, 2015 yılından itibaren Adana ve Konya Ticaret Borsası ortalama fiyatlarıdır.

3.3. 2019 Yılı Çeltik Alım Politikaları

- Ülkemizde 2019 dönemi çeltik hasadı 27 Ağustos tarihi itibarıyla başlamış olup 5 Kasım tarihinde tamamlanmıştır.
- Hasatın başlamasıyla birlikte 17 Eylül’de 60 randıman Baldo çeşit çeltik için 3.800 TL/Ton, Cammeo çeşit çeltik için 3.500 TL/Ton, Osmancık çeşit çeltik için 3.050 TL/Ton, Ronaldo ve Vasco çeşit için 2.900 TL/Ton, Luna çeşit için ise 2.700 TL/Ton açıklanmış olup 18 Eylül’de alımlara başlanmıştır.
- 2019 yılında ilk kez Lisanslı Depolar üzerinden ELÜS yoluyla çeltik alımı yapılmıştır.
- Bakanlığımızca ton başına 100 TL prim ödemesinin yanında dekar başına 62 TL mazot, 4 TL gübre desteği ile 8 TL sertifikalı tohum kullanım desteği ödemesi de yapılmıştır.

Tablo 56. TMO Çeltik Alım Fiyatları (TL/Ton)

Yıllar	Uzun Tane		Orta tane	Kısa tane
	Baldo	Osmancık		
2010	Piyasa fiyatları üretici lehinde olduğundan müdahale alım fiyatı açıklanmamıştır.			
2011	1.200	1.060	950	870
2012	1.400	1.165	1.030	960
2013	Piyasa fiyatları üretici lehinde olduğundan müdahale alım fiyatı açıklanmamıştır.			
2014	Piyasa fiyatları üretici lehinde olduğundan müdahale alım fiyatı açıklanmamıştır.			
2015	1.975	1.580	1.422	1.296
2016	2.080	1.675	1.470	1.375
2017	Piyasa fiyatları üretici lehinde olduğundan müdahale alım fiyatı açıklanmamıştır.			
2018	-	2.600	-	-
2019	3.800	3.050	-	-

Tablo 57. Çeltik Ekiliş, Üretim ve Verim Durumu

Yıllar	Ekilen Alan (Ha)	Üretim (Ton)	Verim (Kg/Ha)
2010	99.000	860.000	869
2011	99.400	900.000	906
2012	119.725	880.000	735
2013	110.592	900.000	814
2014	110.884	830.000	764
2015	115.856	920.000	794
2016	116.056	920.000	793
2017	109.505	900.000	822
2018	120.137	940.000	782
2019	126.419	1.000.000	791

Kaynak: TÜİK

Tablo 58. Pirinç Denge Tablosu (Ton)

Yıllar	Ekilen Alan (Ha)	Üretim	Üretim Kayıpları	İthalat	Arz (Kullanım)	Tüketim	Tohumluk Kullanımı	Kayıplar	Yurt İçi Kullanım	İhracat
2009	96.754	450.000	4.500	336.192	781.692	702.517	19.351	14.479	736.347	40.463
2010	99.000	516.000	5.160	275.267	786.107	526.974	19.800	16.602	563.376	105.874
2011	99.400	540.000	5.400	158.749	693.349	696.877	19.880	17.375	734.131	91.783
2012	119.725	528.000	5.280	217.056	739.776	569.941	14.367	16.988	601.296	46.412
2013	110.592	540.000	5.400	320.214	854.814	637.055	13.271	17.375	667.701	34.770
2014	110.884	498.000	4.980	292.663	785.683	724.860	13.306	16.023	754.189	39.589
2015	115.856	552.000	5.520	198.876	745.356	750.094	13.903	17.761	781.757	61.254
2016	116.056	552.000	5.520	243.859	790.339	750.174	13.927	17.761	781.862	67.799
2017	109.560	540.000	5.400	326.786	861.386	764.497	13.147	17.375	759.019	58.751
2018	120.137	564.000	5.640	250.000	808.360	750.000	14.400	18.147	782.547	75.000
2019	126.419	600.000	6.000	250.000	844.000	750.000	15.170	19.305	784.475	35.000

Kaynak: TÜİK

Piyasa yılı = 1 Eylül - 31 Ağustos olup 2019 yılı TMO tahminidir.

4.LİSANSLI DEPOCULUK

Bilindiği üzere Kuruluşumuz; 1993 yılından itibaren 2699 sayılı Umumi Mağazacılık Kanunu hükümleri kapsamında ürününü depoda tutmak isteyen üreticiye depo sağlamakta, bu doğrultuda ürününü değerlendirmesine yardımcı olmakta ve depoya konan ürün için düzenlediği makbuz senedi ile de ürünlerini satabilmesine imkân sağlamaktadır.

17.02.2005 tarihli ve 25730 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 5300 sayılı Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu’nun geçici 2’nci maddesinde ise “2699 sayılı Umumi Mağazalar Kanunu kapsamında Umumi Mağazacılık yapmak üzere izin ve yetki alan kuruluşlardan bu Kanun kapsamındaki tarım ürünlerinin depolanması hizmetleriyle iştilal edenler, bu Kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren en geç beş yıl içinde bu Kanun hükümlerine intibak etmedikleri takdirde bunlara verilen izin yeni bir karara gerek kalmaksızın iptal edilmiş sayılır.” hükmü yer almaktadır. Ancak TMO Sanayi ve Ticaret Bakanlığının uygun görüşü üzerine umumi mağazacılık faaliyetlerini kesintisiz olarak devam ettirmektedir.

Ayrıca Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu hükümleri doğrultusunda faaliyet göstermek ve sektöre öncülük etmek amacıyla; TMO (%48), TOBB (%49), Ordu Valiliği İl Özel İdaresi (%2), Umumi Mağazalar Türk Anonim Şirketi (%0,05) ile Gümrük ve Turizm Ticaret İşletmeleri A.Ş. (%0,05) ortaklığında, kurulan TMO-TOBB Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk San. ve Tic. AŞ’nin ana sözleşmesi 26.02.2010 tarihli ve 7510 sayılı Ticaret Sicil Gazetesi’nde yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Ordu Valiliğinin 11.07.2018 tarihli kararıyla Ordu İl Özel İdaresinin şirket sermayesindeki %2’lik payı Kurumumuza devredilerek TMO’nun şirket sermayesindeki payı %50’ye yükselmiştir. Şirket faaliyetlerini geliştirmek ve daha fazla noktada lisanslı depo faaliyeti göstermek amacıyla 51 milyon TL olan kuruluş sermayesi 2018 yılında 102 milyon TL’ye yükseltilmiştir.

Ortakların sermaye payları ve tutarları ise şu şekildedir:

- ✓ TMO : 51.000.000 TL (%24 ayni +%26 nakdi)
- ✓ TOBB : 49.980.000 TL (%49 nakdi)
- ✓ UMAT AŞ : 510.000 TL (%0,05 nakdi)
- ✓ Gümrük ve Turizm İşl. AŞ : 510.000 TL (%0,05 nakdi)

Şirket, 2019/20 alım sezonunda Mucur, Keşan ve Sarıkaya alım noktalarında faaliyetlerine devam etmiştir.

2019/20 alım sezonunda şirket tarafından alımı yapılan hububat miktarları ile 31.12.2019 tarihi itibarıyla stok durumları aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

Tablo 59: 2019/2020 Alım Sezonundaki TMO-TOBB Alım Miktarları

Alım Noktası	Alım Miktarı (Ton)	31.12.2019 Tarihli Stok Miktarı (Ton)
Mucur	20.518	1.918
Keşan	13.778	96
Sarıkaya	7.236	14.482
GENEL TOPLAM	41.532	16.496

Şirketin bağımsız denetimden geçmiş, Türkiye Muhasebe Standartları ve Türkiye Finansal Raporlama Standartlarına uygun olarak düzenlenmiş finansal tablolarına göre 2019 yılı faaliyet dönemi 2.994.337 TL kârla sonuçlanmıştır.

4.1. Lisanslı Depoculuk Kapsamındaki Ürünler

Hububat, Baklagiller ve Yağlı Tohumlar Lisanslı Depo Yönetmeliği 2005 yılında; Fındık Lisanslı Depo Yönetmeliği ise 2006 yılında yayımlanmıştır.

Ürün bazındaki yönetmelikler bilahare birleştirilerek tek bir yönetmelik şeklinde 12/04/2013 tarihli Resmî Gazete’de “Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Yönetmeliği” adı altında yayımlanmış, ürün bazında özellik arz eden teknik hususlar ise aşağıda belirtildiği şekilde ayrı tebliğler hâlinde düzenlenmiştir.

Tebliğ Adı	Resmî Gazete/Sayı
• Hububat, Baklagiller ve Yağlı Tohumlar Lisanslı Depo Tebliği	12.04.2013/28616
• Fındık Lisanslı Depo Tebliği	12.04.2013/28616
• Pamuk Lisanslı Depo Tebliği	12.04.2013/28616
• Zeytin Lisanslı Depo Tebliği	12.04.2013/28616
• Zeytinyağı Lisanslı Depo Tebliği	12.04.2013/28616
• Kuru Kayısı Lisanslı Depo Tebliği	12.04.2013/28616
• Antep Fıstığı Lisanslı Depo Tebliği	29.09.2016/29842
• Kuru Üzüm Lisanslı Depoculuk Tebliği	01.04.2017/30025
• Süt Ürünleri Lisanslı Depo Tebliği	27.06.2019/30814

Bu Tebliğlerde yer alan ürünler dışında lisanslı depoculuk faaliyeti yapılamamaktadır.

4.2. Lisanslı Depoculuğun Muafiyet ve Avantajları

Vergi Düzenlemeleri

- Ürün senedi satışından doğan kazançlar, **31/12/2023** tarihine kadar “Gelir ve Kurumlar Vergisi”nden muafır. Aynı kanun kapsamında üreticilerden ürün senedi satışında “Zirai Stopaj (%2)” yapılmamaktadır.
- Ürünlerin lisanslı depolara ilk teslimi ve borsada alım-satım işlemleri “KDV”den muafır. Ancak el değiştiren ürünü lisanslı depodan çekenden %1 KDV alınmaktadır.
- Düzenlenen sözleşme ve değerli kâğıtlar “Damga Vergisi”nden muafır.

SGK Prim Kesintisi Muafiyeti

- SGK tarafından ürün senedi satış işlemlerinde **01/01/2024** tarihine kadar Bağ-Kur Prim Kesintisi (%2) yapılmayacaktır.

ELÜS’ün Mali Evrak Olarak Kullanılması

- 01/07/2015 tarihinde Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği ile bu tarihten itibaren 5300 sayılı Kanun kapsamında lisanslı depo işletmelerinde depolanan tarım ürünlerinin alım-satımında Elektronik Kayıt Kuruluşu tarafından oluşturulan ELÜS kullanılacak olup bunun yerine fatura, müstahsil makbuzu veya başka herhangi bir belge düzenleme zorunluluğu kaldırılmıştır.

Kira Destek Ödemesi

- 16/10/2014 tarihli ve 29147 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan, 2014/6849 sayılı Tarımsal Ürünlerin 5300 Sayılı Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu Çerçevesinde Lisans Alarak Faaliyet Gösteren Depolarda Muhafaza Edilmesi Hâlinde Kira Destekleme Ödemesi Yapılmasına İlişkin Karar doğrultusunda Bakanlığımız tarafından Karar’ın yayımından itibaren 5 yıl süreyle lisanslı depolara kira destek ödemesi yapılmaktadır.

- Buğday, arpa, çavdar, yulaf, mısır, çeltik, pirinç, mercimek, nohut, fasulye, bezelye ve ayçiçeği **3 TL/Ton/Ay**,
- Pamuk için **7 TL/Ton/Ay**,
- Fındık, zeytin, zeytinyağı, kuru kayısı, Antep fıstığı, kuru üzüm ve kuru incir için ise aylık ton başına **10 TL**'yi geçmemek üzere **Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından onaylanacak kira ücretlerinin %50'si** oranında **kira desteği** verilmektedir.
- **20/01/2018 tarihli ve 30307 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan, 2017/11093 sayılı Tarımsal ürünlerinin lisanslı depolarda depolanması halinde üretici ve üretici birliklerine mevcut uygulanacak kira desteklerine ilave 6 ayı geçmemek üzere;**
 - Buğday, arpa, çavdar, yulaf, mısır, çeltik, pirinç, mercimek, nohut, fasulye, bezelye ve ayçiçeği için **6 TL/Ton**,
 - Pamuk için **14 TL/Ton**,
 - Fındık, zeytin, zeytinyağı, kuru kayısı, Antep fıstığı, kuru üzüm, kuru incir için **20 TL/Ton**
 - Analizler için parti başına **25 TL/Parti**,
 - Depoya teslim edilen ürünler için ton başına **25 TL/Ton** nakliye destekleri verilecektir.

Yatırım Teşviki

- **15/06/2012 tarihli ve 2012/3305 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı** ile yürürlüğe konulan Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar.
 - **2017/10111 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı Değişikliği;**
Lisanslı depoculuk yatırımları bölgesel desteklerden yararlandırılacak yatırım konuları arasına dâhil edilmiştir.
Bölgesel teşviklerde, 1-4'üncü bölgedeki lisanslı depo yatırımları da 5'inci bölge desteklerinden yararlandırılmaktadır.
- **10.02.2018 tarihli ve 11118 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan değişiklikle ;**
Lisanslı depo yatırımcılarına yatırım aşamasında %75, işletme aşamasında %50 faiz indirimli olmak üzere; kapasitesi 10 bin tona kadar olan yatırımlar kredi üst limiti 10 milyon TL, kapasitesi 10 bin tondan büyük olan yatırımlar kredi üst limiti 20 milyon TL'ye çıkarılmıştır.
Ayrıca üreticilere ELÜS karşılığında Ziraat Bankası ve TKK tarafından ürün senedi tutarının %75'ine kadar azami 9 ay vadeli %100 faiz indirimli kredi kullanılabilir.

4.3. Türkiye Ürün İhtisas Borsası (TÜRİB)

Türkiye Ürün İhtisas Borsası (TÜRİB) 24/07/2019 tarihinde faaliyetlerine başlamıştır. TÜRİB'in faaliyete başlamasıyla birlikte ticaret borsaları arasındaki farklı uygulamalar ortadan kalkmış olup mudilerin yapacağı üyelik başvurusu, alış ve satış emirleri gibi işlemler TÜRİB aracılığıyla gerçekleştirilmektedir.

26.07.2019 - 31.12.2019 döneminde ELÜS Piyasasında 82.330 adet işlem gerçekleşmiş olup, işlem miktarı 2.419.402.762 kg, işlem hacmi 3.062.569.528 TL olup, işlem yapan yatırımcı sayısı 26.578 olmuştur.

4.4. Yetkili Sınıflandırıcılar

Faaliyet izni alan 17 adet yetkili sınıflandırıcı (*Polatlı, Ankara, Bandırma, Lüleburgaz, Çorum, İzmir, Konya, Gaziantep, Edirne, Diyarbakır, Sivas, Gönen Adana Ticaret Borsaları; NANOLAB Laboratuvar Hizmetleri Limited Şirketi, Bastak, Giresun TB., KLD*) bulunmaktadır.

4.5. Referans Yetkili Sınıflandırıcılar

Faaliyet izni alan **4 adet referans yetkili sınıflandırıcı** (*TMO, Türk Standartları Enstitüsü, Zeytincilik Araştırma İstasyonu Müdürlüğü, Ticaret Bakanlığı Ege Gümrük ve Dış Ticaret Bölge Müdürlüğüne bağlı İzmir Laboratuvar Müdürlüğü*) bulunmaktadır.

4.6.Lisanslı Depoculuk ve TMO

4.6.1.Sistemin Tanımı

Lisanslı depoculuk, ürün arzını tüm yıla yayan, ürünlerin modern depolarda uzun süre sağlıklı ve güvenilir şekilde muhafaza edilmesini sağlayan, Türkiye Ürün İhtisas Borsasında (TÜRİB) işlem görmesiyle daha fazla alıcı ve satıcıyı buluşturan, ürün ticaretini kolaylaştıran, üreticilerimize kredi imkânı sunarak finans desteği sağlayan bir sistemdir.

4.6.2. Sistemin Başlıca Faydaları

Lisanslı depoculuk sisteminin ülkemizde gelişmesi ve yaygınlaşması ile birlikte, tarım ürünleri ticaretindeki tüm aktörlere yönelik önemli faydalar sağlamaktadır.

Bu sistem ile; üreticiler ürünlerini depolayabilecekleri sağlıklı ve sigortalı depo imkanına kavuşacak, muhafazadan kaynaklı ürün kayıpları asgari seviyeye inecek ayrıca ürünlerini fiyatların düşük olduğu hasat dönemlerinde ellerinden çıkarmak zorunda kalmayacaktır. Piyasada arz ve talep dengesi ile fiyat istikrarı sağlamaktadır.

Tarıma dayalı ticaret ve sanayi sektöründeki işletmeler; ihtiyaç duydukları ürünler için depo inşa etme maliyetinden kurtulacak, talep ettikleri miktar, tür ve kalitedeki ürünü kolaylıkla temin edebilmektedir.

Ürün sahipleri ürün senetlerini teminat olarak göstererek uygun koşullarda kredi alma olanağına sahip olmaktadır.

Ürün sahipleri, ürünlerini yakın çevrelerindeki az sayıda tacire pazarlamak yerine TÜRİB sayesinde tüm Türkiye'ye hatta uluslararası pazarlara ulaşma imkânına kavuşmakta ve çok sayıda alıcı ve satıcının bulunduğu gelişmiş bir piyasada değerinde işlem görme imkanına kavuşmaktadır. Böylece ürün ticareti de kayıt altına alınmakta ve ürünlerin fizikî hareketi olmadan ELÜS vasıtasıyla mülkiyet değişikliği yapılabildiğinden, gereksiz ürün taşımacılığı önlenerek nakliye masrafları en aza düşürülmektedir.

4.6.3.Lisanslı Depoculuğun Gelişim Sürecinde TMO'nun Yeri

Ülkemizde lisanslı depoculuk; 17/02/2005 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 5300 sayılı Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu ile yürürlüğe girmiştir.

TMO, tarım ürünlerinin depolanmasında gelişmiş ülkelerde uygulanan lisanslı depoculuk sisteminin gelişmesi amacıyla sektöre öncülük etmektedir.

5300 sayılı Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu ve bu kanuna istinaden sektöre öncülük etmek amacıyla Türkiye'nin ilk lisanslı depoculuk şirketi olan TMO-TOBB Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk A.Ş. 2010 yılında kurulmuştur. Şirket, 2011 yılında faaliyetine başlamış olup halen Mucur, Keşan ve Sarıkaya noktalarında toplam 103 bin ton kapasite ile faaliyet göstermektedir.

TMO, 2016 yılına kadar sadece ortağı olduğu TMO-TOBB LİDAŞ firması üzerinden alım yaparken, 2016 yılından itibaren TMO ile protokol imzalayan tüm lisanslı depolara teslim edilen ürünler için alım garantisi vermiş olup bu uygulama ile birlikte lisanslı depo yatırımlarına hız kazandırılmıştır. Nitekim 2016 yılında 805 bin ton olan lisanslı depo kapasitesi 2019 yılı sonu itibarıyla % 486 artarak 4,7 milyon ton seviyelerine ulaşmıştır.

TMO, lisanslı depoların bulunduğu noktalarda ürün alımlarını lisanslı depolar üzerinden ELÜS yoluyla yapmakta olup üreticiler lisanslı depolara teslim ettikleri ürünlerinin Çiftçi Kayıt Sistemi'nde (ÇKS) kayıtlı miktar kadarını istediği zaman TMO'ya satabilmektedirler.

Üreticiler tarafından lisanslı depolara teslim edilen ürünlerin kolay ve hızlı bir şekilde TMO'ya satışının yapılabilmesi amacıyla lisanslı depolar, Merkezi Kayıt Kuruluşu, ilgili borsalar ve TMO arasında bir otomasyon programı kurulmuştur. Bu program ile birlikte

üreticiler, lisanslı depoya teslim ettikleri ürünlerinin TMO alım fiyatını anında görebilmekte, isterlerse TMO'ya satabilmektedir. Ürün bedelleri ise en geç üç gün içerisinde ödenmektedir.

Ülkemizde lisanslı depo kapasitesinin her yıl artmasıyla birlikte Kurumumuz hububat alımlarının 2016 yılında %5'ini, 2017 yılında %15'ini, 2018 yılında %48'ini, 2019 yılında ise %74'ünü lisanslı depolar üzerinden elektronik ürün senedi (ELÜS) yoluyla yapmıştır.

Ülkemizde 2019 yılı itibarıyla, 87 firma tarafından 124 noktada toplam 4,7 milyon ton depo kapasitesi ile lisanslı depoculuk faaliyeti yürütülmektedir.

Tablo 60: Yıllara Göre Elüs Alımları

Yıl	Lisanslı Depo		Protokol İmzalanan		TMO Alımı İçindeki ELÜS Payı (%)
	Şirket Sayısı	Kapasite (Bin Ton)	Şirket Sayısı	Nokta Sayısı	
2011	1	40	-	-	2
2012	2	160	-	-	2
2013	3	195	-	-	1
2014	5	265	-	-	0
2015	7	435	-	-	1
2016	17	805	13	16	5
2017	38	1.758	33	43	15
2018	66	3.310	60	81	48
2019	87	4.674	82	118	74

4.6.4.Lisanslı Depoculuk ve TMO'nun Depo Yapım Hamlesi

TMO 2016 yılında; ülkemiz kapalı depo açığının giderilmesi, ürünlerin daha sağlıklı koşullarda depolanması, lisanslı depoculuk sisteminin geliştirilmesi ve ülke geneline yaygınlaştırılması amacıyla, bölgenin kapalı depo ihtiyacı, üretimi, TMO alımları, ulaşım ve ticari faaliyetler gibi bir çok kriter dikkate alınarak belirlenen yerlerde 10 yıl kiralama garantisi verilmek suretiyle “Özel Sektöre Uzun Süreli Kiralama Yoluyla Lisanslı Depoculuk Kriterlerine Haiz Hububat Siloları Yapıtılması” sürecini başlatmıştır.

Bu proje ile 2,6 milyon ton kapasiteli deponun yapımı için sözleşme imzalanmış olup 2019 yılı sonu itibarıyla bu depoların 1,2 milyon tonluk kısmı faaliyete başlamıştır. Diğer depoların ise yapım süreci devam etmektedir.

TMO, lisanslı depo kapasitesinin ülkemiz depo ihtiyacını karşılayacak seviyeye gelmesiyle birlikte fiziki alım ve depolama işlerini lisanslı depolar üzerinden Elektronik Ürün Senedi (ELÜS) yoluyla yapmayı hedeflemektedir.